

WWW.UNLIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТ

СРПСКИ НАРОД

СВАКИ НА СВОЈЕ МЕСТО ДУЖНОСТИ!

Није довољно да само власти наређују мере, које имају за циљ да се обнови Београд, да се нормализује живот, да се прилагоди новом стању, већ је потребно да грађанство престонице покаже пуно разумевање за те задатке и вољу да учини своју дужност према себи и према своме граду, српској жижки, на коју су све очи управљене. Сем храбрости и присебности потребно је у истој мери показати и прегалаштво и пожртвованост у раду, у организовању новог живота, у прилагођавању Београда ратном стању и његовим захтевима.

Власти на челу са Владимиром кнезом Драгом Јовановићем веће моћи учинити све што треба, ако не нађу пуну подршку у грађанству престонице. Узалуд ће г. Јовановић развијати невероватну активност и испољавати своје организаторске способности, ако београђани нису свесни своје дужности и очекују све од власти, гледајући сваки појединачно да се извуче или да чабуши. Стидно је да у овим часоцима има забушаната, кад треба откопавати рушевине, у којима можда има још живих наших суграђана.

Има у том погледу пуно примера за похвалу, као на пр. радна екипа београдског позоришта, која свакодневно ради на раскрчавању. Да не говоримо о пожртвованом раду добровољаца и националаца, који заслужују пуно признање и који су наша нада у овим данима искушења. Омладина Нове Србије показује се на делу, било са пушком у руци било са ашовом и пијуклом. У овим данима несреће и жалости, то је наша највећа утеха гледати пожртвовани рад ових наших омладинаца, у чијим редовима живи дух Нове Србије.

Г. Драг Јовановић у својој изјави подвукао је, изражавајући захвалност београђана за помоћ, коју су указале немачке власти, нарочито у првим моментима забуне, кад још нисмо имали искуства. Пожртвованост са којом су припадници немачких формација радили на откопавању и на уклањању сваке врсте помоћи пострадалим београђанима дирнула су београђане, који неће лако заборавити њихову човечност и пожртвованост немачких војника.

На нама је да покажемо Немцима да смо у стању да се у истој мери ангажујемо за своје суграђане и да ставимо нашу снагу и нашу пожртвованост у службу Београда. Треба остати на своме месту дужности и вршити је до краја са самопрегоном, а не само бежати и препричавати фантастичне вести и изобогавати вршење својих редовних дужности, као и нових, које прилике захтевају.

У том поглед уима пуно ствари, које треба жигосати и заштети од многих више пожртвовања и једно исправније схватање дужности. На терор англо-американца треба одговорити

достојанствено, без панике и кукавичлука, вршењем своје дужности. Ма колико да је терор неправедан, и да је бомбардовање становништва страшно, ипак ми не смемо под првим бомбама поклекнути и мислити само на спасавање голог живота.

Треба мислити пре свега на живот и опстанак заједнице, јер непријатељ то и хоће да нас забуне, да створи хаос, који треба Тито и његове банде да искористе. Треба мислити на част српског имена, да нас странци гледају и да својим храбрим и прибраним држањем морамо збрисати њагу, што смо заслужили априлских дана, бежећи безобзирно.

Треба да докажемо, што стално тврдимо, да је априлска срамота била ствар забуне и пометње, а да Србину није у навици и у природи да бежи, већ да уме часно погинути, вршећи

своју дужност. Даје нам се прилика да покажемо срамоту и кукавичлук месеца априла и зато морамо схватити значај данашњих тренутака и учинити све, да повратимо стари глас јунака и хероја.

Ако је било пометње у првим моментима, јер смо били изненађени, она не сме дуже да траје. Сваки на своје место дужности и одговорности! Склањајте децу, старце и жене, али сви остали испуњавајте своје обавезе!

Сви на посао обнове Београда! Прво брига за опстанак заједнице и за част српског имена, па после брига за голи живот! Покажемо се достојни своје историје и немојмо више само у бежању да тражимо спас! Храбро и присебно издржавајмо англо-британски терор! У питању је част српског народа!

М. М.

НАША НАЈВЕЋА СЛАБОСТ

»На муци се познају јунаци« каже наш народ, означавајући тиме да у невољи и несрећи позитивне особине карактера излазе на видело. Али је исто тако тачно да у тим тренутцима испољавају се и негативне особине појединца, разних скупина, националних заједница.

Тако су се 6 априла великом силом испољиле све слабости и негативности ондашње заједнице. То је био болан приказ оргијалне себичности и кукавичлука. Сваки је мислио само на себе, газио и јурио преко слабих и немоћних.

У томе није било разлике између одговорних чинилаца и обичних грађана. Све се било претворило у једну хаотичну масу, која је безглаво јурила не знајући куда, ни са каквим циљем. Многи прави Србин са гађењем и тугом гледао је ову слику, био је на врхунцу очајања. Био је изгубио веру у своју нацију и готов да у смрти потражи заборав за овакав срамни слом и потпун бродолом.

Данас после три године можемо чинити другојачије констатације. Потребно је да већ сада то урадимо и извучемо извесне закључке на основу којих треба да поступамо у будућности. Са задовољством можемо обележити да су ове три године биле добра школа за наш свет и да отворено изношење наших недостатака и мана имало је свога позитивног дејства. Ма да још не на потпуно задовољавајући начин ипак су у овим тешким тренутцима, које смо преживели 16 и 17 априла солидарност и дисциплина били упражњавани у примерној мери.

Свест о самодисциплини, извесан ред, а не безглаво и бесомучно трчање у паници, преовлађивало је код огромне већине београђана и благодарнеијој власти нису имале потребе да интервенишу. Свест о заједничкој судбини свију, о потреби соли-

дарности, место да сваки учуче на своју страну, такође испољавала се и много је допринела да се све тешкоће лакше поднесу. Ређи су примери уцењивања и плачкања, као пре три године, а напротив многобројни су примери старог српског гостољубља и самарићанског милосрђа.

Али, та слика има и налиције. Још увек изненађује, готово нас запањује, како је наш свет још увек подложен тенденциозној пропаганди, разним фантастичним вестима и невероватним објашњењима. Ови дани били су златно доба за коморјиске вести, које су превазилазиле све што је могла машта да замисли. У измишљању и преношењу тих фантастичних вести као да су се утркивали озбиљни људи, жене и деца, старо и младо, плаћеници или добровољци сензационалних вести.

Плаћеничке или добровољачке кује за измишљање лажних вести ридале су пуном паром као никада. И најневероватније вести налазиле су пријем код једног дела нашег света, коме ништа није изгледа помогло што је већ три године жртва стране пропаганде, која је коштала српски народ толиких жртава и сметала његовом нормалном развоју. Сваки је имао неки поуздан извор из кога је црпео вести кад ће Београд бити бомбардован. А нико није размислио да је основно правило у војним стварима да се држе у тајности намере, и да је лудост замислити да ће англо-американци обавештавати о дану и сату њихојг бомбардовања.

И сами пијоти често пута при стартовању не знају за циљ свога лета, него у току летања добијају наређења о циљевима које треба бомбардовати. Неко је тврдио да је идео летак, у коме је дан и час назначен, други је уверавао да је слушао радио, који је унапред објављивао те податке, и многи и многи, чак озбиљни и паметни људи веровали

Сведочанство англо-америчког терора

ЈЕДАН ДОБАР ЗНАК

Желимо нарочито да подвучемо и да истакамо као добар знак оздрављења на пријатељско и братско држање села према варошанима у данашњој несрећи. Не треба крити да услед поремећаја економских односа, услед страховитог дејства црне берзе, чија недаља приписивана су искључиво сељацима, мада су варошани и један део сељака били носиоци, варош је почела осећати се непријатељски према селу, као што је раније била равнодушна за његову судбину. Ако је било у извесној мери разлога за осуђивање села, варошани нису хтели да разумеју

да је то последица става вароши према селу за деценије и деценије. Ко се старао да село има штогод од културних тековина, које је град у изобиљу себично уживао, не дајући селу ни мрве. Ових кишних дана београђани су могли да виде у каквом страшном су стању путеви који везују престоницу са најближим селима, који се могу готово рачунати у периферију Београда.

Али, хвала Богу, данас ствари иду на боље. Ова општа несрећа, која је задесила Београд, то је показала у великој мери и ми се можемо надати у будућности бољем разумевању између села и града. Не само да су наређења, која су забрањивала дизање цена изнад висине пре бомбардовања Београда биле готово стриктно поштоване, већ су сељаци изближе и даље околине Београда указивали гостопримност и све срдно помагали сиромашније породице, оптерећене са много деце. С друге стране жалост и бол за страдање престонице био је велик и дубок. Зар у многим селима окупљени сељаци, гледајући како ваздушни вандалаи засипајући Београд бомбама, нису на глас плакали, а жене и деца нарицали?

су у то и склањали се од тих највећих напада. Међутим, једино што се позитивно може знати у том погледу јесте да ништа у напред не можемо знати и да треба мирно, не губећи нерве, прилагодити се стању града, који је изложен терористичким нападима англоамериканца. Све је друго знак лаковерности, да не кажемо и малопумности, који спада у психологију маса, којима не сме да се руководи једна заједница, уређена и организована.

Догађаји које смо преживели показују у којој је мери процес оздрављења код нас напредовао у позитивном смислу, а колико смо још болесни, колико је наш менталитет нездрав. На надлежнима и на нама самимма остаје да предузимо потребне мере и да тражимо средства и лекове за наше потпуно оздрављење.

У данашњој нашој жалости и у болу за невиним жртвама ова појава улива нам радост и наду да ће село и град у будуће са пуно взајамног разумевања ићи заједно и да ћемо тиме оставити социјалну хармонију на којој ће се заснивати друштвени поредак Нове Србије. В. А.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ТИТОВШТИНА

Титовштина све више постаје појам србостребице. Око Тита скупља се са разних страна све оно што је антисрпско и што ни у ком погледу не може да се помири са тим, да српски народ стане на своје ноге и живи у миру и реду. На нашем простору Тито је претрпео страхан пораз. Не само да су пропали његови војнички планови везани за неуспешну офанзиву према Ибарској долини којој је био циљ продор у наше јужне области и хватање везе са деструктивним елементима са других страна, него је он претрпео и политички пораз.

Енглески и амерички посматрачи у Титовом штабу имали су и имају прилику да из непосредне близине виде да је Тито веома идиотски и неспособан да своју власт направи српском народу. Они су имали прилику да се увере да Срби ни по коју цену неће да трпе болшевиizam и да су спремни и способни да се томе одупру.

Уз Тита и његове болшевичке заштитнике из Москве и Черчил и Рузвелт се морају разочарати у све оно што су очекивали од помагача Тита и његових банди. А то је помагаче било знамо. Имали сигурне податке о томе, да су Енглези-Титовим бандима бацали не само оруђе и муницију, него и одећу, обућу, храну и санитарски материјал. Инсценирало се међу Титовим бандима доста интересантних ствари и спроводила се измишљених једна пропаганда којој је био циљ да бандитске масе ошамути и да им подигне дух уверавајући како се лично и Стаљин брине за њих и како им не посредно говори.

Као што је било и током 1941 године тако су и сада вршене камуфлаже, удешавано је преко гласноговорника као да Стаљин лично говори Титовим борцима и то на чистом нашем језику, разуме се и јекавским наречјем. На заробљеним и побијеним партизанима, нарочито над високим политичким и војним функционерима, нађено је енглеско одело и обућа и то у врло добром стању што је знак да им је то све недавно бачено.

Титовштина је код нас претрпела пораз. То доста стидљиво признају и преко вондонског радија у последње време. Истина, понекада се пребаце да јаве да су, рецимо, бандити ушли у Ужичу и то баш у моменту када су само на једном месту оставили преко 218 лешева, међу којима, узгред буде речено, има велики број обрзаних. Али, ове чежње истичу тежак војнички положај у коме се налазе Титове банде на подручју Босне. Ма то зачуђава да из Лондона признају да немачке трупе врше снажну офанзиву против бандита у разним правцима. То посве дочава тачност навода у немачком војном извештају у коме се вели, **ДА ЈЕ САМО У ТОКУ МЕСЕЦА АПРИЛА УБИЈЕНО НА НАШЕМ ПРОСТОРУ ОКО 9.000 БАНДИТА.**

Титовштина се гаси. Није дачеко време када ће бити потпуно угашена и уништена. И што се више гаси све се јасније испољава њен изразити антисрпски став и све се јасније разоткривају паклене намере ове антисрпске спреге којој је био циљ да нас потпуно уништи и истреби. Зато свак који је истински и прави Србин треба да буде будан и присебан. Треба да је у ставу активног отпора против свих експоната титовштине, који се појављују у разним улогама и под разним образинама. **Онај ко заговара и брани болшевиizam у било коме облику није само издајник Србије, него и тежак преступник према коме не треба имати милости. Највиши закон нашег опстанка и највиша национална дужност наша је исте ИСТРЕБЉЕЊЕ СВИХ ОСТАТАКА БОЛШЕВИЗМА И СВИХ ПОМАГАЧА ТИТОВШТИНЕ.**

Титовштина је оличење свега што је антисрпско. Она не може бити трпљена, него мора бити сатрвена без трага.

ИЗА ЗАТВОРЕНИХ ВРАТА

У Лондону заседава конференција Британске империје. Врата су затворена за јавност. Нико не би знао шта се дешава на овом скупу енглеских и доминионских државника, да није Черчил проговорио неколико речи које су биле изнете пред јавност. Черчилов говор на тој конференцији је један нервозан апел, у коме се делови Британске империје позивају да буду сложни.

Када постоји слога, онда се не апелује за слогу. Када се апелује за слогу, онда, значи, да слога не постоји.

Британска империска конференција води се у знаку распада империје. Јужноафричка Унија има своје засебне планове и циљеве. Аустралиски премијер испољио је ових дана оданост Вашингтону, а не Лондону. Канада је добила на конференцији у Квебеку потпуну независност.

Паду британског престижа много је допринела чињеница, што је комунике о разговорима лондонских државника са Американцем Штетинусом, доказао да се Британија налази, под једним фантастично јаким притиском Сједињених Америчких Држава.

Под притиском политичким и економским.

Британија је доседела у такву ситуацију да се унутрашње прилике на Британском острву могу сматрати као веома нездраве. Ма колико да је било покушаја од стране британске пропаганде да објасни инвазијским припремама забрану изласка и власка на Британска острва, нико томе неће веровати. Британија се мора изоловати од целог света па чак и од својих партнера како би смањила утицај совјетских и америчких елемената на острвиња.

На острву су се разбуктале политичке страсти и штрајкови ремете ток живота.

Реч „Штрајк“ је сада најактуелнија у енглеском језику. И код Енглеца, и код Американца И поред тога што „демократске владе“ Лондона и Вашингтона прихватају уредбе и законе против штрајкова, незадовољство и протест стално расте.

У Америци се поштрува пред изборна борба. Овога пута нико не може унапред да одреди шансе демократа и републиканца, јер је услед рата поремећен однос мушких и женских гласача. Женске имају множинву у 32 државе од 48 колико их свега има. Располагање женских бирача је увек зависно од оцртаја у последњим тренуцима пред гласањем. Зато питање избора новог председника САД може да реши нервоза женског света а не политичка партија.

СКУПЉАЊЕ НАЦИОНАЛНИХ СНАГА

Национални четници су се у великом броју ставили под немачку команду за борбу против болшевичких Титових банди, које су током последње две недеље узалудно покушавале да из Источне Босне продру у српску област. Четници се боре раме уз раме са одредима српског добровољачког корпуса. Они и као извиђачке снаге чине добре услуге, пошто добро познају терен.

Услед болшевичке опасности окупиле су се на тај начин све националне снаге српског народа за заједничку борбу против главног непријатеља — болшевиизма.

литичко просуђивање мушкараца.

У редовима коалиције влада незадовољство, што се америчка влада бави изборном стратегијом, и зато не посвећује довољно пажње међународној политичкој стратегији. Услед тога је дошло до фаталне грешке, до притиска на неутралце. Ту грешку настављају Британоамериканци, али најлазе на све жељше отпор држава, које хоће пошто-пото да сачувају неутралност. Турска штампа, а нарочито шведска, у прилично оштрој форми изражавају се против нечувеног захтева такзованих демократија, да се ставе у службу рата, да напусте неутралан став. Цела о-

ва кампања у неутралним земљама ствара код јавног мњења све веће убеђење да коалиција не сме да говори у име демократије, у име правде и у име слободе. Баш напротив, право и слободу брани Тројни Пакт.

У редовима коалиције ствара се све већа пометња. Тако је на пример, сада одбор од 140 стручњака за међународно право у САД и Канади испитао питање будућег учешћа САД у некој међународној организацији, сличној Друштву народа. Овом приликом министарство спољних послова САД је изразило мишљење да емигрантске владе не заступају мишљење својих земаља и зато се не може одмах ство-

рити међународна организација слична Друштву народа.

Дакле, Вашингтон сматра да емигрантске владе не заступају мишљење својих земаља.

Што је веома интересантно. То значи да не само „реакционари“, као што су Пољаци, „Југословени“, грчки монархисти итд. немају права (према америчком схватању) да претстављају своје земље, већ и Бенеш нема права да буде сматран за партнера у коалицији.

Што се тиче Бенеша, он је потпуно изгубио и последње симпатије у Чешкој, пошто је склопио уговор са Стаљином и постао Стаљинов агент.

Мес.

БЕЗ ПРОМЕНЕ

По питању инвазије ни у току протекле недеље није се десила никаква промена. Као и до сада, једна група британских и америчких листова и државника наговештава инвазију у догледно време. А друга група упозорава власти и јавност на тешкоће инвазије и на велики ризик таквог подухвата. Ова група је свесна тога да успешно искрцавање неће значити победу у рату, док ће неуспешно искрцавање значити за Британоамериканце пораз у рату. Наравно, код такве дилеме човек мора да се запита, да ли треба вршити тај опасан покушај.

Ово колебање Британоамериканца не значи да неће доћи до инвазије, али оно значи да ће инвазија имати једну веома лошу психичку подлогу. Неповерење у самог себе није база за ратне подухвате. А кошто то је веровање у своје снаге постоји код Британоамериканца у највећој мери, то можемо већ унапред тврдити да ће инвазија бити једно понављање оног италијанског похода, коме се сада смеје цео свет.

У Италији је америчка војска покушала да направи један мали продор код Нетуна, али је била без и најмање тешкоће одбачена и потучена.

Ова активност немачке одбране код Нетуна је слична активности на јужном делу Источног фронта, само што оје на том фронту активност кудикамо већа, што одговара и димензијама битка.

У току последњих 7 дана болшевици су покушавали напад на Сетастопољ, али овај теренски положај без фортификационих објеката одолео је свим непријатељским нападима. Исто тако неуспешна је била офанзивна акција Совјета на Доњем Дњестру. Они су одбијени. Велики совјетски напад код Јашиа не само што није успео, већ је завршен успешним немачко-румунским противнападом.

На другим деловима јужног сектора Немци и Мађари изводе велике офанзивне подухвате, поправљајући фронтовску линију. Нарочито код Ковеља обим операција и немачких успеха је такав да се може казати да се овде ради не само о исправци положаја, већ и о извесним операционим плановима Немачке.

Веома је значајно да је у последње време немачка авиација постала врло активна и бомбардује совјетске саобраћајне линије. Тиме је оповргнуто енглеско тврђење да је аеро-терор одвукао на запад целокупну снагу немачког ваздухопловства. На западу су Немци са огромним успехом одбијали непријатељске ваздухопловне нападе. Истовремено је немачка тешка авиација систематски бомбардовала концентрације непријатељских транспортних средстава у јужним лукама Енглеске.

Сарадња немачке авиације и морнарице у току априла постигла је огроман победнички успех: потопљено је 27 разарача и

корвета, а више њих је тешко оштећено. Ово истребљивање средњих типова за ковојску службу претставља веома тежак ударан за непријатеља. Нарочито је тешко што се то истребљивање наставља већ више месеци, и то са напредујућим успехом.

На завршетку нашег прегледа војних догађаја у европској зони у току протекле недеље, треба подвући велике успехе српских оружаних снага, као и немачких трупа у борби против банди на западном Балкану. У овим борбама Тито је био прилично потучен. Чак и енглески извори дају сада вести о неуспеху и о жестоком ударцима које он добија.

Изгледа да је код Енглеца наступило извесно разочарење у оперативне способности Јосифа Броза, и он више није мезимиче британске пропаганде. Ово разочарење долази отуда што је пропала енглеска нада да ће се други фронт воспоставити помо-

ћу Тита, без потребе да се жртвује британска војска за веће операције искрцавања.

Британска војска се сада жртви Индији она преживљује тешка ратна искушења у вези веома енергичне офанзиве јапанских и национално-индских трупа.

Ова офанзива која се води на веома тешком терену доноси Тројном Пакту све веће успехе. Код Енглеца се створила таква забуна, да су се три главна фактора стратегије посвађали. Вавел гледа на ствари са политичког гледишта, главнокомандујући Очинлек са војног гледишта, а командујући Маунтбатен — са гледишта амбиције. Свађа је толико оштра, да је Маунтбатен напустио индиско тле и отишао на Цејлон. Ова свађа између генерала је најбољи доказ да ствари иду веома рђаво по Енглеца. И то не само ратнички рђаво, већ и политички, акција Субхаз Чандра Бозеа има великог одјека у целој Индији.

М. Војновић

БЕС РАЗАРАЊА

Англоамерички напади из ваздуха све више постају свесно убијање недужног цивилног становништва, које рат не води. Али и више од тога: својим безобзирним нападима из ваздуха Енглези и Американци, као некада у давна времена дивље и далске хорде, постају рушиоци најдрагоценијих споменика људске културе и сејачи пустоши и уништења. Њихов рат се све више преобраћа у убијачку завергу против Европе, у слепо и рпско измеђарство светском јеврејству, које не може да мирује док у Европи не уништи националну свест и хришћански дух. А баш то двоје и јесте снага и драгоценост Европе, оно из чега су израстали њена слава, моћ и њено духовно и политичко првенство пред сви мнародима света.

До пре неки дан нама је било тешко схватити обим ужаса англоамеричког ваздушног терора. Било их је који нису могли да верују, да има људи, који тако немилосрдно, бездушно, убијачки и крвожедно шаљу у смрт хиљаде невиних. Кроз наш сопствени, језиво трагични, пример ми данас можемо да појмимо опсег и дивљину безобзирности са којом Американци и Енглези нападају немачке градове.

Можемо сада, свестраније и дубље него пре, да појмимо колико велики културни злочини врше амерички и енглески авијетичари својим бесомучним разарањем уметничких споменика, старих класичних храмова, сликарских галерија, најчувенијих светских библиотека и важних специјалних установа.

Та освета мора доћи. Јер не могу остати некажњена ова безбројна недела људи, који су од-

убијања направили занат и рат изокренули у свирепо злочиначко рушење које не може имати и исмисла, ни оправдања. Као што је богохулно и богомрско дело рушење домова молитве посвећених Господу, као што је неиздрживо обележје варварства рушење културних споменика тако исто је тешко преступно дело и убијање деце, разарање породичних облика и домова за сироте и убоге. А то су, у досадашњим „подвизима“ англоамеричких авијетичара били њихови главни „војни објекти“.

Своје терористичке нападе Англоамериканци проширују на све европске земље. Иако је оштрина тих напада различна, ипак су им циљ и смисао исти — унећи страх у народне масе, поколебати их у борбеној одлучности, ослабити њихов морал и дух, да би нас тако слабе и збуњене што лакше покорило и поробило светско јеврејство, које је идејни потстрекач и главни наредбодавац ових напада.

Наше је да све ово знамо и да све издржимо. Бес разарања, који се спроводи мора имати крај. И крај ће му доћи. Можда он није тако далеко. Иза ових тешких страдања назрива се зраци радости и мира. А када то дође онда ће носиоци беса разарања бити приковани на срамни стуб презрења. Клице своје пропасти оца носе у себи, у својим недељима и у своме безбоштву. Божја је, а не људска истина, да ће пропасти сви они, који иду путем злочина и безбоштва.

Тим путем, у највишој мери, иду Америка и Енглеска.

ПУТ СПАСЕЊА

Оно што се десило са Београдом на први дан највећег хришћанског празника, Ускрса, доказ је да је Запад запао у тешку моралну кризу. Она је настала као последица човековог отпадништва од духовности и његовог прецењивања материјалних вредности и технике. Отуда и појава т. зв. културног варварина, човека који може бити образован и углађен, али чија је душа огрезала у себичности, охолости, сујети и сладострашћу. За таквог човека бомбардовање мирних градова и убијање жена и деце је „врло занимљиво“, како су то изјављивали падобранци англо-америчких авиона оборених над Београдом.

Историја нас учи да је духовни пад човека одувек био узрок ратова и других несрећа. Јер људски род има на земљи другојачији задатак него сви остали живи створови. Ако се човек одрекне своје мисије на тај начин што постане више нагонско него духовно биће, онда казна неминувано следује.

Најсигурнији знак да је једна епоха постала декадентска огледа се у појави верске равнодушности. Име Божје слабо се помиње, сумња се чак у Његово постојање, јер човеку изгледа да је сам себи довољан. Па и они који за себе мисле да су религиозни, они су то само на речима, више из кукавичлука или због духовне тромости.

Тек кад настану страдања, патње, рушења и убијања, тек онда се човек присећа своје ништавности и код њега се почиње да буди свест о сопственој кривници. Уколико је овај процес духовног оздрављења јачи и општији, утолико се страдања и патње скраћују.

И нема нам друге него да се сви ми у граду угледамо на оног нашег човека са села, који се пре обеда крсти и захваљује Богу за хлеб свагдашњи; који све што почиње ради у Име Божје; који будућност помиње само са: ако Бог да!

И сви ми не смемо лећи пре но што захвалимо Богу што нас је тога дана одржао у животу, молећи Га да на нас излије милост Духа Свога Светога, који ће нас умудрити и чувати од искушења. Тек кад се тако сви будемо покајали и духовно очистили престаће патње и Бог ће даровати мир заблуделом и напавеном човечанству.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

ЈЕВРЕЈИ И АСИМИЛАЦИЈА

Чувени социјалистички (комунистички) агитатор Фердинанд Ласал (прво име му је Лисауер), у своме писму упућеном несудејеној вереници Софији Солнцевој, чини ову исповест: „Софија, ја сам Јеврејин“.

Та Русиња је дотле држала да је Ласал Немац (као и већина света која је Ласала знала по чувену).

Ласал је и сам сматрао да је Немац: дакле Немац и јеврејин у исто време!

Зар је то могућно? Зар је могућно да неко истовремено припада двама народностима?

Јакоб Басерман, чувени јеврејски књижевник, написао је једну књигу која носи карактеристичан наслов: „Мој пут као Немца и Јеврејина“.

То је у смислу оне јеврејске доктрине која се назива асимилацијом а коју је акцептовала огромна већина јевреја у свету.

Познати јеврејски публициста Стефан Гросман, — раније у Бечу, доцније у Берлину, — свој чланак у одбрану асимилационизма, објављен у минхенском „Мерцу“ пре 1914 године, почиње овом филозофском реченицом: „Свако биће (т. ј. стварност) је асимилација“.

Свакако јевреји се донекле асимилишу с народом у чијој средини живе. Они пре свега науче језик тога народа. Они се приказују као патриоти дотичне земље, шта више као ултрапатриоти.

Само да ли је то искрено?

Познати београдски адвокат Јакоб Челебоновић (Челебон) имао је о томе прошлог светског рата (1915 године) једну полемичку са мном. Он се тада декларисао као „Србин Мојсијева вере“, и са тога гледишта бранио је наше јевреје од моје критике. Међутим шта је било под окупацијом?

Једна госпођа, — на чији се исказ могу ослонити, — саопштила ми је после рата један карактеристичан случај из Смедерева.

Кад су купили неке прилоге за Србе, обратили су се и јеврејима (као „Србима Мојсијева вере“); ови су, међутим, одбили да даду прилоге мотивишући то овако: „Ми нисмо Срби ми смо Евреи — трговци“.

Масарик, у својим мемоарима, прича да је за време рата ишао код Намесника за Чешку и молио га да тиче на јевреје у Прагу да мало мање истичу свој аустријски патриотизам.

Међутим неколико година после рата немачки студенти у Прагу поразбијали су прозоре на радњама прашких јевреја!

Јевреји, који су раније били аустријски ултрапатриоти, сад су постали чешки ултрапатриоти.

Кад бисе их питали како је могућно код њих једна таква брутална метаморфоза, они би вам, ако би били искрени, рекли: „Посао је посао“.

Јевреји нису поуздани ни за је дну земљу.

Треба ли онда дозволити у једној земљи да се они богате и гомилају капитал?

Неко може рећи (неки социјалиста): ако их не гомилају они, гомилаће их наши људи.

Али наши су људи бар наши, а јевреји су, поред све асимилације, више-мање туђи народ у чијој средини живе и богате се.

Има још једна незгода. Имајући капитал у рукама, јевреји лако постају господари штампе у једној земљи, и понекад је цела велика штампа дотичне земље у њиховим рукама.

Тако јевреји постају вођи дотичне нације. Да ли је то лепо, да ли је то ласкаво за ту нацију?

Кад би духовни вођи једне нације били Цигани, то би била срамота. Али ако су духовни вођи једне нације јевреји, зар је то мања срамота?

Шта значи јеврејско духовно вођство, сведочи случај са Ајнштајном.

То је један јеврејин из Мађарске, међутим интервјуисан што се тиче народности од стране једног француског новинара Ајнштајн је изјавио: да је рођен у Мађарској, да је немачки поданик, да је настањен у Швајцарској.

На то један француски научник примећује: „Хајде му ти сад знај шта је тај човек по народности!“

Зар не би било простије да је Ајнштајн рекао: „Ја сам по народности јеврејин“ (јер јевреји су једна нација, а тзв. асимилација то је само једна подвала, једна камуфлажа).

Иначе Ајнштајн је математичар-жонглер.

Његова фамозна теорија (тзв. теорија релативности) није доволно солидна, и против ње постоје јаки приговори.

Међутим борба против њега није била могућна. Имајући у рукама велику европску штампу, његови сународници направљили су му циркуску рекламу: они су га приказали као најве-

ТЕШКО МЛАКИМА!

Четврту годину дочекујемо у болу и патњи дан Христовог васкрсења; дан хришћанске радости и наде на спасење. И да није наде на васкрсење српски народ би давно клонуо у овој тешкој несрећи, која га је снашла.

Зла су времена настала. Христос је својим ученицима говорио: „А предаће брат брата на смрт и отац сина; и устаће дијец на родитеље и побиће их... И непријатељи човјеку по-

стаће домаћи његови...“ (по Матеју Гл. 10). Нама се чини да је то време већ дошло. Дошло је, изгледа, бар за нас Србе. Већ скоро три године лије се српска крв у међусобној борби.

Нама се тако чини, али није баш тако, није само у међусобној борби. На српски народ напали су несрби. Зар је Србин Моша Пијаде, Јосип Броз-Тито, Сулејман Филиповић и њихово друштво? Не само да они нису Срби, него нису ни хришћани, из њихових редова чује се песма: „Носим капу са три рога и ратујем против Бога“ итд.

Они, дакле, ни у Бога не верују. Он им смета. Смета им вера. Ми, Срби верујемо у Бога и достојно носимо крст свој, јер Христос је рекао: „И који не узме крста својега и не пође замном, није мене достојан“. Тако стоји написано у светом писму, а мало подаље стоји написано: „И не бојте се онијех који убијају тијело а душе не могу убити...“ А велики наш геније Његош у својим познатим стиховима у Горском вијенцу узвикује: „Крст носити нама је суђење“.

И ми Срби се не бојимо. Ми страдамо Христа ради, вере ради, слободе и правде ради. И Бог ће нас спасти. Али ми не смемо да чекамо скрштених руку. Морамо се сами помоћи: „Помози се сам, помоћи ћу те и ја“ каже Бог. Не, ми, најалост, великим бројем седмо скрштених руку и не радимо ништа из спасавају српства. Није доста рећи: ја не радим ништа рђаво, него треба рећи: шта смо дубоко урадили. Ми знамо ко нам је ланас највећи непријатељ; ко је непријатељ наше вере, части, породице, живота. Па зашто сви не радимо сложано да се спасавамо?!

Постављено вам је бирање: Србију или Тита? Ви се као не желите одредити. Мислите: шат ћемо ако добије Тито? Немајте вере у безвернике, јер ћете тако и своју веру изгубити, а главу сигурно, — растргнуће вас. Мислите ли да ће се на вас смиловати? Варате се. А народна осуда неће вас, мимоћти. Народ вас још сада назива „средоње“.

Огорчен је на вас што му у тешкој борби за опстанак не помогнете. Народ је јак и у борби истрајан, па ће и победити, што је сигурно. А шта ви онда мислите да радите, о, господо, средоње? Питаће вас народ: где сте били досада? Но он то зна и без вашег одговора, јер: „ништа није сакривено што се неће открити, ни тајно што се неће дознати“.

Ви сте се наместили по градовима, неки у некој службици, а неки без ње. И лепо вам је. Нико вас не дира, а што српски народ пати и крвари у најтежој борби, да спасе и себе и вас, то као да се вас ништа не тиче.

Б. Р.

ЖАЉЕЊЕ ФЕЛДМАРШАЛА ФОН ВАЈКСА ПРЕТСЕДНИКУ СРПСКЕ ВЛАДЕ

Г. Фелдмаршал Фрајхер фон Вајкс изволео је упутити писмо Господину —Претседнику Српске Владе генералу Недићу, у коме »Поводом тешких губитака цивилног становништва због последњих ваздушних напада у градовима Београду и Нишу« изражава своје искрено саучешће.

Његов научног генија који се досад родио, који је извршио најдубљу револуцију у науци, који је из основа преобразио физику, који је и самог Њутона бацио у запећак!

Тако је пештански јеврејин стекло светску славу и постао је такав ауторитет да му се на научним конгресима, у његову присуству, није смело ништа приговорити!

Кад је на једном конгресу немачких лекара и природњака чувени физичар Ленард (професор из Хајделберга) поставио Ајнштајну једно питање) којим је Ајнштајнова теорија била добро погођена), Ајнштајн, место да мирно и учтиво одговори на постављено питање, нервирао се и изјавио је да је Ленардово питање пенауочно и нелојално.

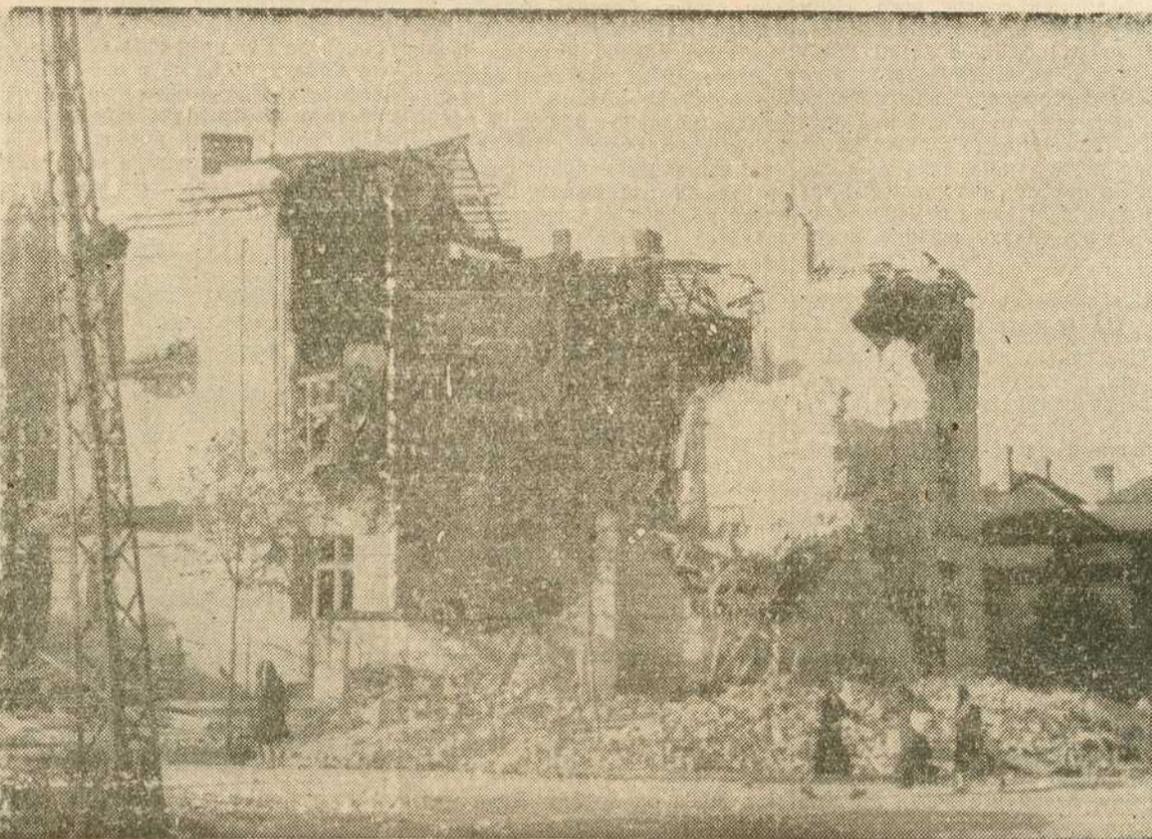
Увређен, Ленард се повукао с конгреса. Већина присутних делегата била је за Ајнштајна.

Постојало је тада у Европи, у научном свету, једно стање које се може назвати Ајнштајновска опсесија.

Хитлерова револуција учинила је крај тој опсесији у Немачкој и у целој Европи.

КРСТА ЦИЦВАРИЋ

Англоамерички вандалаи су прошли

СРБИЈА ПРЕ СВЕГА И НАДА СВЕ

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 меџанин, I степениште (Палата Извозне банке). Тел. 20-383.

ШТАМПАРИЈА »ЛУЧА«, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772. Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко »Пресе«, а. д. Влајковићева 8.

ШТА БЕОГРАЂАНИ ТРЕБА ДА РАДЕ КАКО ЈЕ СЕЛО ДОЧЕКАЛО ИЗБЕГЛИЦЕ ИЗ БЕОГРАДА У ДАНАШЊИМ ПРИЛИКАМА

Ударац који је Београд претрпео на сам дан Ускрса био је несумњиво страховит. Утолико више што нико никад није могао претпоставити да ће од својих „савезника“ дочекати тако безобзирно бомбардовање окупираних и беспомоћних становништва.

Било је сасвим разумљиво узбуђење које је обузела Београђане, нарочито кад се бомбардовање града сутрадан наставило још безобзирније и са већом жељином. Захваљујући присебности грађанства и хитним мерама које је предузео нарочито Владислав Комесар Драг, Јовановић избегли су многе тешке последице које су могле наступити у једном граду, за кога је једно бомбардовање изведено на такав начин претстављало не само превелики број жртава у људским животима, не само страховиту материјалну штету, већ и ударац у срце привредног живота који се тешком муком опорављао.

Власти и грађанство

Грађанство се у првом тренутку добро понело. Несавесни случајеви злоупотребљавања туђе невоље, осим од стране извесног броја кочијаша и носача, били су ретки. Трговине су углавном радиле са ограниченим радним временом, а случајеви подизања цена били су изузетни. Пијаце су махом биле пуне сезонске робе, а донуда тако довољна, да су многе цене знатно пале.

Међутим, једна чињеница мора да нам буде јасна. На раскрчавану рушевина, на поправци онога што је најинужније потребно, на општем нормализовању живота има да се ради још много.

Морамо приступити раду

Да би се све то поправило потребно је да целокупно грађанство најхитније и најпреданије приступи раду. Неоспорно је тачно да је Београд претрпео један тежак и потпуно неоправдан ударац, али морамо имати у виду да он није једини град на који падају англо-америчке бомбе не штетећи ни непријатеље, ни бивше пријатеље, па чак ни неутралце. Кад би грађанство свуда беспомоћно остало у очекивању будућих напада, Европа би се убрзо претворила у жалосну и напуштenu рушевину. Међутим, у осталим терорисаним градовима само становништво брзо и предано приступа спасавању, раскрчавану, оправљању, поновном подизању оног што је порушено и нормализовању живота.

Не смео заборавити да је Београд после 6. априла успео да се опорави врло брзо. Чак најштељенији крајеви добили су електричну енергију већ после неколико дана, а убрзо је дошла и вода, рушевине су раскрчене, улице исправљене и калдрисане. То се постигло радом који је обављен под руководством окупационих власти.

Данас је потребно да покажемо како смо и сами способни да себи помогнемо, а јасно је да то нећемо постићи престаним бежањем и нерадом.

Најхитнији послови

На првом месту треба одмах раскрчити рушевине. Истовремено мора се приступити китној опоравци водоводне и електричне мреже, водећи нарочито рачуна да се оправке првенствено обаве у крајевима који су највише оштећени, како би се становништво могло вратити у још употребљиве домове. Тако исто има одмах да се приступи оспособљавању за становање оних становништва која су оштећена.

Најхитније треба приступити систематском и брзом збрињавању пострадалих, који су остали без станова, без хране, без одеће, без хранитеља.

Систем снабдевања који је у Београду до бомбардовања до-

био функционисао треба што пре нормализовати, водећи рачуна да баш пострадали крајеви добију што већу могућност брзог и несметаног снабдевања, а не обрнуто.

Ма да смо нагласили како непосредно по бомбардовању није углавном било драстичних примера злоупотребљавања туђе невоље, сада већ поједини бездушни спекуланти и дерикоже дижу главу. Цене извесних намирница које се продају „испод руке“ подигнуте су скоро до 100%. Ова појава има утолико мање оправдања што цене на пијацама знатно падају. Према таквим људи-

ма треба предузети брзе и драконске мере.

Свест грађана, која се до сада испољила и личној помоћи пострадалим појединцима, мора сада да се испољи у колективној систематској помоћи своје пострадалима грађанима и својим суграђанима. Да би се то постигло потребне су с једне стране систематске мере власти, а с друге стране одзив грађана. Једино тако моћи ћемо да пребродимо без немилих поселица тешку несрећу која је задесила нашу престоницу и да спремни дочекамо нова искушења, која нисмо заслужили.

Радна екипа Нар. позоришта на раскрчавану

ПОЉОПРИВРЕДНИ РАДОВИ У МАЈУ

Обезбеди радну снагу и припреми материјал за косидбу ливада, копање и прскање винограда и друге радове. Прелистај књиге и прочитај како и кад те радове треба обавити. У колико не разумеш или немаш подесне књиге итај среског пољопривредног референта или неког другог школованог пољопривредника који ти је најблажи.

КОД СТОКЕ И ЖИВИНЕ

Стоку коју још ниси пренео на зелену храну постепено преведи тако да тај превод обавиш за 10—15 дана. Ако се стока тера на пашу онда овај прелаз извршити опет постепено, тако да стока првих дана остане на пашу сат два, а следећих дана све дуже, док се потпуно не навикне на пашу. Овце изгони на пашњак кад спадне роса. Чим стопли време, овце острижи, вуну добро осуши, а затим свако руно измери, саши за себе и остави до продаје или предаје на неко суво место где има промаје. Тежину вуне запиши да би знао колико која ова даје вуне. За приплод остављај она грла која дају више и мекшу (руду) вуну. Младу живину и сву осталу стоку уредно храни и пој.

НА ЊИВИ И ЛИВАДИ

Прегледај да ли је кукуруз никако и подсеј празна места. Покоси озиму травицу и на то место посеј кукуруз за силажу. Праши и разређуј кукуруз, репу, кромпир и др. окопавине у колико је време за то. Ливаде покоси чим већи део трава буде у пуном цвету. Пази да покосену траву што брже осушиш и скупиш, јер ћеш тако добити боље сено. Коси ливецку и дотелину, суши и скупилај. Ако услед лошег времена не можеш да их осушиш на земљи, суши их на дрвеним сушићкама.

У ПОВРТЊАКУ

Посејано и посађено поврће праши, плевни и засејај. Расађуј

на стално место паприку и патлиџан (парадајз). Земљу за патлиџан добро нађубри згорелим ђубретом или компостом, а посађене струкове потом залиј. Црвени патлиџан, краставце, динје и лубенице шкопи (засецај бочне ластаре) да би што раније добио плодове. Црни лук, краставце, бостан и патлиџан ради заштите од пламењаче прскај 2% раствором Бордовске чорбе. Паприку, краставце и бостан ради заштите од лисних вањцију прскај са 3% раствором никотина. Јагоде опраши и под њих стави чисту сламу или плеву да се плод не укаља.

У ВОЋЊАКУ И РАСАДНИКУ

Праши воћке у циљу одржавања земље око њих у растрестом стању. Сасецај изданке из стабла. На калемовима врши попуштање рафије а поред јачих ластара побиј притке и вежи да их ветар не поломи. Воћно растило редовно праши и почни калемљење очеем. Шљиве прскај Бордовском чорбом ради заштите од пламењаче. По заматању плодова код јабука и крушка са 1% Бордовском чорбом са додатком 1 арсеновог препарата ради сузбијања чапаве красти и црвљивости.

У ВИНОГРАДУ И ПОДРУМУ

Закидај непотребне ластаре. Везуј и редовно прскај прпорке. Почни са зеленим калемљењем. У матичњаку закидај суввише младаре и везуј их уз жицу. Врши дезинфекцију подрума. Доврши претакање вина и доливање бурди. Вина прегледај и подрум проветравај.

У ПЧЕЛАРНИКУ

Врши редован и што чешћи преглед кошница. Долаји вештачке саће. Старе кошнице замени новим. Врши вештачко ројење. Пази да пчеле не грабе мед једне од других. Вади мед.

Ужасно, терористичко бомбардовање највећег српског града и српске престонице у два свечана ускршња дана, није постигло онај циљ који је желео непријатељ српског народа. Најпре запањен бездушности оних који су дуго, дуго трубили на сав глас о свом „савезништву“, затим огањен и огорчен до дна своје садњице душе, Београд је потражио склоништа, као и толики други незаштићени европски градови, у најближој околини својих села.

А српска села на домаку српског престолног града прихватила су избегле београђане као што то и доликује српском сељаку. У три последње године делећи с варошанином све добро и зло садашњег живота, српски сељак је овом приликом више него раније дао јасан доказ своје високе националне и социјалне свести. У своје сеоске домове примила су српска села београђане са много присности и саосећајности. Општа, заједничка несрећа приближила је српско село и српски град, а то је истовремено најбољи имац наше, српске будућности.

ИЗБЕГЛИЦЕ НА УСКРС

Баш на први дан Ускрса године 1944 Београд је кренуо у избеглиштво. И то због својих „савезника“.

Није то ни у ком случају била паника. Свет се склањао да спасе голе животе своје и својих најмилијих. Мајке су на леђима носиле малу, уплакану децу; у колицима унуци су гурали полако и опрезно своје немоћне старимајке које су на измаку свог живота доживеле и ову страхову; ослањујући се на рамена здравих и јаких, болесни и слаби напуштали су своје постоље и бежали испред „савезничких“ бомби.

После бомбардовања на други дан Ускрса, у први сумрак сва села око Београда била су пуна избеглица. Свака сеоска кућа примила је најмање двадесет избеглица, сваки сеоски дом био је потпуно закрчен.

И увече, када су се мало одморили, прибрали и смирили отпочели су београђани да препричавају своје утиске. Сељаци су их пажљиво слушали: резултат свих утисака, мишљења и пре причавања било је огорчење, веће огорчење но и једног тренутка у српској историји. Оно је било утолико веће, веже и поразније што је бомбардовање дошло баш од вајних савезника...

Сељаци су први почели да теше. У непосредном, вечном додиру с природом, која је баш на та два ускршња дана била сва у бујању, оптимисти, много отпорнији од грађана, они су им говорили да Бог ипак није заборавио Србе и да ће се и ове ране преболети. Према онима који су нас тако немилосрдно бомбардовали били су пуни презира. По вечном инстинкту човека који се купа у зноју лица свог, падећи

на земљи, они су уверени да ће подмукле терористе стићи праведна казна.

Према малој деци сељаци су се показали нарочито предусретљиво. Све што се могло купити, сељаци су продавали по приступачним ценама. У неколико случајева који никако не претстављају обичну појаву, несавесни сељаци су били кажњени од својих и од органа безбедности.

Ни једног тренутка нису сељаци негодовали што им је кућа презакрчена. Напротив, они сами говоре београђанима да остану у њиховим кућама докле год желе, и докле год то мора да буде.

И тако ова последња несрећа уродила је ипак једним драгоценим плодом. Село и град су се приближили и омели су пропаганду оних, који у граду причају да сељаци мрзе варошане, а у селу да град експлоатише сељаке...

КАКО СУ ПРОШЛИ ПАНИКЕРИ

На жалост, ти несавесни људи нису ни овом приликом изостајали. Само су се горе поведи него икада вршећи свој антинационални посао. Огорчење београђана ништа није могло да ублажи, па ни заносна непријатељска пропаганда. А сељаци су често реагирани — батинама.

Примера ради треба да се спомене један случај који се крајем прошле недеље одиграо на једној њиви у атару најближег београдског среза. Као обично сељаци су радили свој свакодневни посао око пролећне сетве. Око подне присели су да ручају. Тада им је пришао један човек обучен у варошко одело. И њега су понудили.

После ручка мало су се одмарали. Човек у варошком оделу почео је полагањем и вешто да прича оно зашто је плаћен. Причао је о Титу, о томе како је „он Србин“, како он жели Србија сва ко добро, а све што су чули о њему да је најобичнија непријатељска лаж.

Сељак — домаћин је стрпљиво слушао. Када је дара превршила меру, он је скочио и на човека у варошком оделу и почео да га бије. Рекао му је уз то да он врло добро зна ко је Тито. Човек у варошком оделу почео је да кука и да запомаже, да моли: да га остави у животу, јер има троје деце. А када га је сељак пустио зајдио је преко пољане и сигурно је да више никада неће покушати да прича о Титу — Србину...

Београд се лагано враћа у свој нормалан, свакодневни живот. Живи су оплакали мртве и сахранили их, обећавајући им да их никада неће заборавити.

А хроничари само суко могу да забележе: на први и други дан српско-православног Ускрса јата англоамеричких авиона извршили су терористички напад на српску престоницу Београд. И ма шта било, то ће заувек остати забележено у српској историји...

Рад на раскрчавану Београда

НАШЕ ЖРТВЕ

Ми дајемо жртве и то је постало нешто свакидашње и недељиво од нас. Наше жртве — то су откупи за грехе многих, али и сигурни, једино сигурни, темељи наше будућности. Жртве које добровољци дају еванђелско су семење из кога ничу стотруки плодови: на чудан, материјалистички оријентисаним људима непојмљив, начин наше су жртве биле извори наших победа. Својом лепотом, снагом, изванредним жаром родољубља, оном дивном моралном чистотом наше жртве су надањивале и оплођивале. У непосредном суочењу са животним опасностима, у хладном и витешком гледању смрти у очи, у свакотренутној готовости, да се умре за идеале добровољаштва, најбољи од нас остали су неизредиво велики и неодољиво привлачни. Гинули су на начин на који гину само хероји. И баш то је надањивало за борбу и осигуривало победу.

Већ месецима води се судбински важна борба не само за Србију, него и за цело српство. Она нам је наметнута и ми врло добро знамо ко све стоји иза ње. У тој борби српски добровољци одужују свој дуг нацији, бране је од физичког истребљења, али и лече од унутарњих недуга, од заблуда, обмана и разних странпутица, које су смртносно опасне. Кроз жртве, које се дају у овој борби отварају се очи српскога народа, видици му се шире, продубљује смисао за стварност и, што је нарочито важно, све се више разраста стихиска жеља српскога народа за унутарњим измирењем и сједињењем свих националних снага. Све више увиђа српски народ, да су добровољци од почетка били на исправном путу. Догађаји су показали, да су кроз своју тешку и мучну борбу добровољци остали несебични и пожртвоване слуге народа. Све се више посведочава, да је добровољаштво пут миротворства и исцелитељства. Тешко су се грешили и свесну неистину говорили су они, који су тврдили да добровољци расприрују грађански рат, да изазивају братоубилачке борбе и да се боре за неке личне или групне интересе. Стварност је показала, и то у најсудбоноснијим часовима, да је потпуно спасење народа и његово духовно оздрављење и снажење главни смисао добровољачког подвига и жртава, које се дају.

Благословене и свете су жртве наших најбољих другова. Оне отварају народу очи и поттичу на потпуно национално просветљење и измирење. Пале у борби против бесомучних Србоистребице ове жртве су постале стално указивање на смртне опасности, које носе Титове банде. Када су настали часови одлучне борбе видело се, да ОНО ГЛАВНО није у УЗАЛУДНОМ дочаравању онога што недолази, него у братској повезаности и заједничкој борби против истребљења. У тој борби добровољци су поново показали изванредне примере јунаштва и посведочи-
ла, да су, снага која штити и

СПАЈА. У непосредном додиру са њима народ је осетио величину и лепоту онога што добровољци у себи носе и чиме живе. Поклонио се њиховој жртви, која исцељује и спасава и разумео је њен смисао и оправдање. И већ има много знакова, који наговештавају много корисног и великог захваљујући баш најновијим жртвама палих другова.

Нас, сасвим разумљиво, боље жртве. Оне су незаменљиве, болне, тешке и за нашу добровољачку заједницу и за њихове миле и драге. Али оне су постале жртве нашег спасења, залога наше победе над непријатељем, који је грознији од свих које смо досада имали. И, више од тога: оне су постале путоказ целоме народу и опомена на збиљу времена у коме живимо и на мноштво опасности, које, још увек стоје пред нама. У овим часовима борбе не можемо их оплакивати, нити пустити маха изливима туге и бола. Сада је време одлучне, некомпромисне и беспопштедне борбе. Пали друго-

ви оставили су нам завет, да продужимо где су они стали и да се покажемо достојни мисли за коју су пали. На молитву за њихов мир и покој треба надовезати и ову:

— Господе, добри и благи, отвори очи разума народу своме. Усели у његово срце лепоту и радост љубави. Обдари га ревношћу измирења и силном чежњом за пуним братимљењем и праштањем. Учини да дело измирења народа узраста све више, да би се пред нашом слогом разбегли безбожни истребители наши. Оплоди још више жртве, које падају за одбрану твоје истине и одбрану опстанка овога народа, који ти служи кроз тешка страдања своја.

Жртве наше — то су жртве откупне за грехе многих, али и жртве, које се дају за више циљеве и свестрано просветљење народа. Да постану симбол отрежњења у томе је њихов највиши смисао и оправдање.

Д-р Ђ. СЛИЈЕПЧЕВИЋ

У СПОМЕН ПАЛИМ

(Часним пионирима — добровољцима)

Ви нисте били богати ни моћни,
Ваш претешки живот праву беду значи;
Патили сте много по дану и ноћи,
Ал' бејасте вазда од све силе јачи.

Напори су ваше кратили животе,
Ма да вам је плата за то била мала;
Плод вашег страдања други је убирио,
А није вам реко ни усрдно: хвала.

Породице ваше честите и радне,
Заједно са вама подне-оше беду;
Иако је вама зној са лица теко,
Немадоше, често, ни лебац да једу.

Невоља је тешка вас пратила свуда,
Али ви сте увек частан живот хтели
И прегосте пред јер вас зове груди,
Ви честити људи, пионери смели.

И примисте борбу сатама и врага,
Која се претвори у страшитан рат,
Али јоште ваша не покори снага,
Јер јуначки дух је од Свевишег дат.

Са љубављу својом зазначисте први
И пример дадосте човеанству целом,
Којим путем ваља кроз векове ићи,
Са часном идејом, за високим делом.

Витешки сте борци нашег спасења,
Без потребних ствари, ви сироти ткачи,
Ал' богати духом, који се свуд шири,
Ви срећнијих дана постасте орачи.

Данас све искрене и честите душе
Стопама се вашим у свом раду крећу;
Удружена браћа, с договором граде
Себи за векове предвиђену срећу.

И док буде правде, људи и другарства,
Победа ће ваша свуда да се шири,
Зато вама кличе све искрено српство:
»Хвала вам и слава, часни пионире!«

М. Кнежевић

ДВА ФРОНТА

Један је фронт партизански, комунистички.

Други је фронт национални.

Први фронт, фронт партизанско-комунистички, војује:

против Бога, нарочито хришћанства и хришћанске цркве, против нације, против Краља и монархије, против породице, против принципа домаћинства, против личности.

Око неких стотедесет година партизанско-комунистичка доктрина прегаче се у стотину судова. Она се труди да буде једина философија, једина наука, једина животна мудрост, једина практика, једина политика. У прво време она се јавила као учење, онда као политика, најзад као војска, рат. Партизанство је војинствујући, милитарни облик марксосоцијализма. Ма у ком се облику марксистички комунизам јавио запажено је да га светско јеврејство увек носи. Тако су нашу комунистичку теорију измислили и током деценија продубили, за њу се активно залагали јевреји. Било је јевреја који су, у области науке, философије и уметности, исповедали антиматеријалистичку, самим тим антимакистичку мисао, док су готово сви били одлучно за марксистичко решење социјалних проблема, — за комунизам.

Јеврејска дијастра, јеврејство широм целог света расејано учинило је да се марксосоцијализам јави и као светски покрет. За свој универзализам, и то размера каквих немају велике светске религије (хришћанство, будизам, ислам), марксизам има да захвали јеврејству. Сва јеврејска гњезда широм целог света била су и остала главна активна жаришта марксистичког комунизма. Носиоци такозваног културног бољшевизма, тј. марксизма са политичко-пропагандном нотом, кад отворенијом кад прикривенијом, у свим областима културног живота (журналистици, филму, позоришту, књижевности, музици, етици, науци итд.) јесу јевреји. Грегор је, даље марксистички комунизам успео да проломи заштитни систем нација и да се развије у отворену револуционарну активност (Русија, Мауарска, Шпанија итд.) вођи комунистичке револуције и главни њени инспиратори били су и остали јевреји.

У Русији, где је јеврејство успело да инсталира политичко војничку ћелију светског комунизма, власт целокупну имали су и имају јевреји.

Марксосоцијализам, који се приказује лаковерном свету као борба за права угњетених и као заступник и заштитник сиротињске „радничке класе“, имао је и има као ни један покрет у свету најдубље материјалне фондове за своје пропагандне сврхе, јер му је циновски јеврејски капитал стављен на расположење.

Овај рат, најзад, јесте у најдубљем и најскривенијем свом значењу борба јеврејства против „антисемитизма“, — рат јеврејства и свих његових политичких организација, у првом реду марксизма, против пробудене свести

о паразитарном и експлоататорском карактеру „изабраног народа“, јеврејства.

У случају победе јеврејства у овоме рату ништа више не стоји на путу апсолутне владавине јеврејства: јевреји ће бити суверени господари свих „такозваних совјетских република у свету. Сан о совјетској јеврејској држави оствариће се. Месијанска чежња негована током више хиљада година, постаје стварност. Такозвана победа пролетаријата јест испуњење древног јеврејског месијанског хисијазма, коме је један рабин пре десетак година дао класичну формулацију: „Народи ће поћи за твојом (Израиљском) светлошћу“, а други (Кауфман Колер) видео у њему „крајњи смисао светске историје“.

После економске и културне превласти јеврејство онда узима у своје руке и политичку превласт. Свевласт јеврејства је онда несумњива: благо, душа и живот свих народа налази се у јеврејским рукама.

То је један фронт, у коме непоколебљиво стоји комунизам као ударна војска јеврејства, а не тако поуздана и либерална демократија, која још није свесна своје стварне историје и улоге у свету.

Други фронт је национални фронт. Он се данас налази у активној одбрани свих принципа и вредности на којима нације могу једино постојати и опстати. То су: идеје и убеђење да грандиозним свемиром не влада случај и слепа мора слепих сила, већ свемоћна, персонална сила која је све што постоји дала и у складу то одржала;

да свака нација може опстати и напредовати ако се хијерархиски среди и прожме „једино начело“ то и значи „моне архе“, монархија,

да је основна претпоставка за живот свакога народа здрава и свежа породица као колевка, из које се нација рађа и развија,

да човеку као живој, свесној и слободној личности одговара одређени егзистенцијални простор, у коме он суверено, као мали цар и господар као домаћин управља, — простор уосталом који има свако живо биће, и да човек као личност у својој богоданој оригиналности и један путности мора остати нетакнут, непотишен и непоништен као духовна „социјална“ економска и национална јединка. И то најпре због саме нације.

Овај фронт, национални фронт, бране одлучно, на живот и смрт: Бога, нацију, монархију, породицу, домаћинство и личност.

Он ове вековне принципе не брани из обести или из задовољства, већ по егзистенцијалној нужди, по диктату самоопстанка. Пошто су они на свим фронтима нападнути, на културном, моралном, религиозном, социјалном и политичком, то их он, овај други фронт, свестрано брани (Наставак на 6-ој страни)

ИНТЕРЕСАНТНА СВЕДОЧАНСТВА ПРЕБЕГЛИХ ПАРТИЗАНА

Борбе са комунистичким бандама обогатиле су војнички речник многим новим изразима. Један од њих се често среће у извештајима о уништењу Титових група на Балкану. То је ознака за нов појам заробљеника, односно за оне који су добровољно пребегли и који потичу највећим бројем из редова присилно мобилисаних сељака из крајева којима су пролазили бандитски терористи. Четворница таквих „пребеглица“, по имену: Чедомир Стојановић, Радосав Бакић, Гавро Марјановић са још једним својим суседом из Среза андријевачког у Црној гори, дојуче борци и болничари „четврте црногорске пролетерске бригаде“, одбегли су прошлог петка испред комуниста и пријавили се првој патроли националних четника.

„Четврта црногорска пролетерска бригада“, једна је од оних Титових банди које су пре нешто више од месец дана извршиле упад на територију данашње Србије. За нашу јавност је стога од несумњивог интереса како су четворница дојучерашњих чланова „бригаде“ доживели „излет у Србију“, нарочито с обзиром на скупу цену, коју је платио бандитски покушај уношења клице на српску територију.

— Како је бандитско вођство

Два фронта

(Наставак са 5-те стране)

ни. Последња фаза одбране јесте рат. Овај фронт мора се, у овом судбинском простору, простору рата, нарочито одлучно и одушевљено борити, јер је то борба за опстанак. Још је овај фронт свестан, а из дана у дан, рекли бисмо из часа у час свежнији, да му је главни непријатељ јеврејство са својим политичким месијанизмом и његовим главним органима: комунизмом и масонским либерализмом.

И овај фронт узима све више светске размере. Он хвата маха и у нацијама, које су засад још увек у уздама јеврејства: у Совјетској Унији, у Енглеској и Америци. У тим земљама постоје снажни и све снажнији покрети антисемитски, управо антијеврејски са милионима својих чланова. Зато, се поред ратног попршта, у оквирима побројаних држава ствара ново попрште. Образују се два фронта: партизански, тј. јеврејски и национални. Врло је вероватно да ће по крајњи исход рата овај унутрашњи фронт бити од пресудног значаја.

Наш народ и сам полако увиђа да су на његовом судбинском простору могућа само ова два фронта. Време ће учинити своје да наша земља изиђе из парадоксалне ситуације три фронта. Мудрост наших државника и политичара мора тај процес стварања два фронта да убрза. Час спасења нацији куцнуо је онда потпуно, кад се све националне снаге нађу уједињене у националном фронту против партизанског фронта.

В. С.

објаснило својим потчињенима претстојећи упад на територију Србије? — упитали смо Станојевића.

— Политички комесари, којих има у свакој бригади, батаљону, чети и воду, држали су неколико дана по напуштању Бера на предавања о значају претстојеће акције. Испред саме границе говори су по два три пута дневно. Причали су да идемо у Србију где нас народ једва чека. Расположење омладине у Србији, кажу, такво је, да ћемо за најкраће време створити колико год хоћеш батаљона. Што се тиче пута, казали су да преко Ибра идемо на неку слободну територију и да ћемо тамо ухватити везу са грчким и македонским партизанима, чији је врховни командант „друг Воковски“, бивши генерал штабни мајор југословенске војске. Рачунали су да неће бити борби, него ће Недићевци и Бугари листом да се предају. Кад смо једном видели добровољачке колоне и упитали командира чете каква је то војска, одговорио нам је: „Она се зове Недићева војска, али су то све наши батаљони. Чим се ми појавимо, они ће да се предаду, јер не знају зашто се боре“. Још су причали да ће најдаље за месец дана бити заузет Београд, па после само имамо да се саставимо са Црвеном армијом која се налази у Букурешту и на доњем Дунаву“...

— Како је Титове банде при-
мао народ у Србији?

— Боље да не причам. Најбоље на сељака и питамо: „Чија је пријатељу та кућа иза тебе?“, он само одговара: „Не знам“. Ми после питамо кога има у кући, где је војска и четници, куда је пут за друго село, увек исти одговор: „Не знам“. Једном отишао са интендантом политички комесар нашег батаљона да ревидира намирнице у селу. Комесар најпре скупио сељаке, причао им о слободи и совјетском рају, па на крају окренуо да убеђује како одузимање намирница за комунисте није пљачка, него уствари требају да буду радосни што жртвују нешто за пролетерску борбу. Сељаци само ћуте и слушају. Онда наши отишли са једним да виде шта он има у кући. Наишли на жито па питају да узму. Сељак ћути, гле да преда се, па ће рећи: „Не могу да браним...“

— Ја сам — упада у разговор други пребеглица — за време одмора отишао са једним пролетером (пошто ми мобилци не смејемо сами да идемо у село), спустио се до куће једног сељака. Овај комуниста почео одмах да грди Недића, како је он издајник, те не знам ово, те оно. А онај сељак каже: „Ама знаш, дете, ја мислим да је он најзаслужнији Србин и да га ми после рата посветимо“. Онај комуниста се наљути, нешто опсова сељаку и мене остави самог. Ја разговарам са њим, а он ми човек прича како је Недић успео у Србији, иде воз, раде школе, надлештства, све редовно, а не као код наших кућа.

— Како су текле борбе са срп-

ским оружаним снагама према вашој јединици?

— Наша бригада је најгоре настрадала на Ушћу. Погинуло је скоро стотину, нарочито пред самим мостом. После су причали да су Љотићевци најопаснији, да се тако боре јер имају идеју. Други пораз био је тежак код Гуче. Обадве дивизије које су прешле у Србију изгубиле су које мртвих, које рањених, колико смо ми болничари дочекали, најмање две и по хиљаде... Али од нас из „четврте црногорске“, нико неће заборавити на Ушће док је жив. Кад се нађемо насамо, питамо један другог: „Уско на Ушће“ — „Уско, бома“.

— Ко сачињава комунистичке банде, према пореклу и како се водила пропаганда међу вама?

— Поред наше, биле су још једна српска и једна србијанска бригада. Оне се зову тако, ја ми слим да би други који чују за име веровачи да су то заиста људи из Србије. Али ни у једној ни у другој нема више од 40—50 Срба. Остали су муслимани из Босне, далматинци, хрвати и други. Нама су у пропаганди говорили да је савршена ствар на Источном фронту, онда да је Тито други Стаљин, командант свих партизана на Балкану и највећи војнички стратег свих времена...

Ја, за Краља Петра су говорили да је главни организатор издаје, да је издајник па ће зато да му се суди после рата. Али, одмах кад смо дошли у Србију, наредили су да се Краљ не напада, зато што сваки сељак у Србији има његову слику. То није помогло много.

Ја сам баш видео неке пролетере који су пуцали у слику и грдили га на сва уста... Е, али што беше оно на Ушћу! Добровољци пред нама, онако у ноћи, чујемо како се развијају. Одједном неки глас подвикну: „Живео Краљ Петар Други!“ Не потраја, чини ми се, секунд, а оно се заори као из сто хиљада грла: „Живео“. Ја био баш поред једног из Васојевића, па ћемо...

— Исхрана? Како се лече рањеници?

— Ми једемо само месо и тек понеки пут мало хлеба. Команданти и остали се увек одвоје. Ми у болници знали смо да једу кајмак, сир, млеко, пршуту и друге боље ствари. И нигде нисмо оставили пчеле да ће извуку мед. А са рањеницима смо ми радили и жене. Увијају их у прљаве завоје, секу ране обичним ножем, људи се превијају и урличу од бола. Многима се рана усмрди. Из Каоне су добровољно са нама пошли лекар и његова жена. Мртви се сахрањују ноћу, по десет, двадесет у исту јаму. То се затрпа и покрије неким коровом, да не остане никаквог трага. Чини ми се зато да не би падао морал код људства. А има и много тифуса. Нечистоћа, па се зараза шири...

— Е, све је, браћо тако, — потврђује Гавро Марјановић. Сад хвала милостивом Богу кад смо побегли. Дајте нам пушке, па да видиш кад још и ми потерамо Тита!...

Песма на рушевинама

Тресло се срце и небеса
а фијук цепао
радосно брујање васкрсних звона...
Раскомадана телеса
загорчаше и онако горке часе многих милиона.

Фијуче потмула граната,
смрт деци нашој сеје
док мртва сестра
грчем тражи затрпана брата.
А прашина ношена језивом песмом ветра
над рушевинама веје, веје...

Другови, срушише зграду нашу
али само њене греде и цигле
и прашину посу
мртвих другова наших плочу.
Али у тркос тога нове се снаге дигле;
нема суза, ни трага плачу
свакоме од нас повија игра ко љуту рису
јер и ако срушише зграду нашу
дух нам, другови, срушили нису...
На разлупаном зиду
застава наша победно пара висина
ношена ветром нове снаге
и нове горчине.

Мислили су да нам скрше снагу
али ми нисмо руља...
На рушевинама нашега дома
из кога дим и пламен куља
даћемо отсутну битку.
Гинућемо на родном прагу
под теретом бомби и рана.
Јер ми нисмо банда и руља
већ ратна легија
народа свога
једина његова снага ових крвавих дана.
Ох, да сте данас овде
Видели би осим смрти
како та истина блиста
обасјана сунцем што тако утешно сија...

Смрт језди више наших глава,
под теретом порушеног града
леш до леша,
снага млада...

Другови у розу
и по разним котима славе
што гинући на последњем бастиону
мислите на судбину нашу
стегнута срца,
поносно дигните чела
и раскрвављене главе:
тврђава наша
обвита у језу и мраку
у болу грца
али застава наша, она је цела
и дух нам још више јак.
Другови у болу тешком
нађосмо снаге врела.
На згаришту у кршу и лому
победну градимо барикаду
док јата изгладнела над нама лете

смејући се нашем јаду...

И шаљемо целом свету поруку нашу
писану крвљу и сузом:
народ наш иако христовски мучен
испија крваву чашу
али он није — тучен:
ко гранит стоје његове чете...

И чека презрен и љут
да окруњен небом осветну битку
душману дадне
јер крваво згариште Краљевог града
показа пут.
Бубњи наши бубње.
А ми на згаришту
црпемо снагу за нове тутње...

Другови, одавде, из овога пакла
где нас удес слама
шаљемо поздрав и поклич вере:
Храбро легијо, јер ниси сама!
Јуриш, другови! Силно!
Бог је снама!

(14)

Песник и борац Милош Видаковић

Скоро ће тридесет година од смрти једног младог човека, који је обећавао да буде исто тако добар песник као што је био и човек. То је, ширим читалачким слојевима мање познати, Милош Видаковић, песник «Царских сонета», књижице одмерених, грациозних сонета у славу зачараног националног српског Средњег века.

Милош Видаковић је рођен 1891 године, а умро је, као добровољац у рату, 1915. Размак временски између ова два датума чине само 24 године. За то време Милош Видаковић је, савршивши у свом ужем завичају гимназију, започео студирање славистике у Бечу, да би је убрзо напустио и сасвим се посветио уметничкој историји у Паризу и Фиренци. Овде га је импресионирао снажни дух Ренесанса и ужегао у њему пламен заноса за нашом преткосовском и косовском историјом.

Године 1914 Милош Видаковић прелази у Србију и постаје суплент гимназије у једном граду на југу тадашње Србије. Али, чим је рат избио, јавља се као добровољац у српску војску.

Као песник Милош Видаковић се васпитавао и инспирисао «Трофејима» великог француског мајстора сонета Хередије, затим Дучићем и Ракићем. Од Дучића је и узео назив за своје дело које је угледало света тек после смрти, 1918 године.

Видаковић није снажна лирска природа. Он је нежни, меланхолични и задивљени песник једног минулог доба српске историје. То време је доживљавао у одломцима, мозаички, дотерано и у великој мери идеализовано. У «Прологу» својих «Царских сонета» он каже:

«Хоћу да дигнем из загробног мрека — Лепоту целог старостаног света. — Градова беле с блистањем кубета и поља пуна кула и чардака — на подножјима гора што се плаве. Хоћу да дигнем од мрамора дворце — И опевање да васкрснем борце — Славећи њине победе крваве...»

Тај свет је Видаковић васкрсавао слаткоречиво, усхићено, младалачки, стиховима тананим, натопљеним сетном националном романтиком. Био је пун поштовања за нашу историју, за онакву историју какву су је давали народне песме и старе, мистичне хронике. У традицији српској видео је и осетио само херојску лепоту, снагу, пожртвовања. Његови сонети су заиста обилне, строге «помпезне риме далеких времена, — Витеза, људи и прелепих жена, чије је славно опевано име...»

Милош Видаковић, песник и борац, загревао је дух свој над пустим долинама, попрштима великих догађаја, над кулама «некада пуних царевих војника, над задужбинама стаситих звоника, што су се у камење сиво разасули...»

И осетио је то доба, после најстрашнијег слома народа, кад више није било кога да народ чува и сачува. «Залуд беше и последња жртва. Домови ћуте. Плача земља мртва. И хладан ветар низ пољане дува...»

Тај хладни ветар гробља и зграшита дотакао је, кроз столећа, и песника Видаковића својим кри-

лом. Зато је и хтео да оживи то доба славе и херојства, које се највише и најтрагичније уздигло на Косову.

На завршетку овог скромног сећања на Милоша Видаковића потребно је, као илустрацију његовог певања, изнети бар један «царски сонет». Изабрали смо «Аманет мајке Јевросиме»:

Благословив га, пољубив га у чело
Рече му: «Пођи молитвама праћен,
Пођи и теши народ много паћен
Служећи правди усрдно, смело.

И добар буди, сине Марко, свима;
Сироте брани, воли беспомоћне;
На збору суди, речи нек су моћне:
Ни по бабу ни по стричевима.»

Занесен тада намерама бујним
У свет се крену са кретом

олујним,
На покор свима кавгама и злима,

И светост славе у векова стече
Судећи право како мајка рече:
Ни по свом бабу ни по

стричевима...
Ф. —

ЖИВОРАД НАСТАСИЈЕВИЋ:
СЛИКА ЗА ФРЕСКУ

Србији

Сустегнимо срца, уздахе и ране.
А са лица свелих слабости нек мину.
Миром, радом, слогом, нек истина гране.
Оних српских речи — што нам наду сину:
— Само Слога Србина Спасавал!

Српске мајке, реците деци својој
Лик и снагу јуначких дедова,
Од којих ће родној грудли овој
Градити и дати дела њилог кова.
Ал' нада свим — реците малом сину:
— Само Слога Слава Је Србину!

Српска сејо, брат ти је далеко;
Рука драгог струк не лопи више.
Бабо стари, син ти негде, преко —
Иза жица, писма тужна пише:
Никад бабо, овде не би били.
Али некад ми нисмо мислили:
— Да Би Слога Срба Одржала!

Само ипак — плакати сад није:
Прегни роде, сад стварати треба,
А Србијом, од Старе до Дрине,
Све од Бале до Рашке, Власине,
А кроз село, град, луг и планине,
Ведро зора рада нек нам сине.
А мислима српским речи нек се вину:
— Само Слога Створиће Србију!

БОРИСЛАВ ПАУНКОВИЋ

Онај, који ради...

Онај, који ради, иде земљом овом,
корача по њиви и по фабрикама
и надима груди силном снагом новом
као ветар једра новим обалама.

Онај, који ради, близак је божанству
и достојну пошту одати му треба
као ствараоцу духа, гвожђа, хлеба,
напорном и чистом људском величанству.

Онај, који ради, чврсти замаха има
и оданост нашу к'о захвалност прима
докле књигу пише или њиву оре.

Онај, који ради, патњу уништава,
у клонулом срцу наду васкрсава
а од погледа му букте златне зоре.

Веселин Филиповић

Култура и техника

Од др Емила Евелинга,
професора на Техничкој високој
школи у Берлину

Ако под културом разумемо одуховљење људског живота, онда је «техника» један део културе. Техника је, шта више, неопходна за културу. То морају признати и они, који не познају технику или који је побијају. Баш почетци културе од најпростијег украса некрог предмета до средства за изражавања култа, за поштовање једног божанства, не могу се замислити без технике, ма то било и примитивно. Кад су се градили храмови била је већ потребна врло развијена техника. Ми се данас дивимо како су у старом веку били у стању да остваре ове успехе грађевинске и статике и транспортовања тешких, појединачних терета. Али, културна воља увек је потцицала технику на ове подухвате.

Данас у многоме имамо утицај, да технику не покреће више културна потреба, већ сопствена тежња за постизавањем циља. Разлог овом развоју јасан је: за израду техничких справа потребно је много часова рада. Ако се таква једна справа жели учинити приступачном великом броју потрошача, она се мора израђивати јевтиније, дакле за краће време. Томе служи машина, која је и сама замршени производ технике.

Велики део инжењера и занатлија бави се сада искључиво овим средством у циљу једноставне израде техничких предмета. Тако техника стоји самостално поред културе и скоро ни један читалац неће се збунити због наслова чланка и с правом приговорити да је техника ипак један део културе и да се културно стваралаштво без технике уопште не може више замислити. То важи чак и онда, кад се под културом разумуе оно, што је сабрано у чланству Културне коморе Рајха: списатељство, штампа, радио, позориште, музика, ликовне уметности и филм.

Још мање се могу друге области људске културе лишити технике, и сваки јој поставља захтеве од којих је најважнији тај, да машина којом се свако служи, буде једноставна. Рад са техничким апаратом не треба да изискује ни нарочита претходна знања ни повећану пажњу.

Када се писнику који седи за писаћом машином поцела пантлика, Пегаз застане, а муза одлети, Све у свему: техника треба да помогне да се уштеди време, које користи култури.

Ову уштеду у времену захтевамо пре свега од саобраћајне технике. Али како изгледа у стварности? Ако уместо трамваја идем на посао аутомобилом, онда уштедим дневно до два часа. Та два часа користе или моме позиву, или моме слободном времену, дакле темељитости или добром квалитету мога рада.

Али ја морам знатни део ових уштеда у времену или одговарајућа новчана средства утрошити на старање о возилу. Осим тога, ово ме саобраћајно средство много више кошта него коришћење јавним возилом. Дакле, часовима за рад које добијам супротставља се вишак утрошка изражен у

новцу, који је сразмерно још сувише висок.

Слично су стојале ствари пре рата и у ваздушном саобраћају, бар у земљама са густом копненом мрежом. Овде је јавност, дакле сваки порески обвезник морала један део трошкова да дода; ти трошкови били су потребни да би путник, који се вози авионом, могао да уштеди време. То се, наравно, није догађало зато, да би се неколико сопственика још више обогатили, већ да би се помогла једна културна ствар, господарење ваздушним простором и пре свега да би се одржала шира подлога за ратно ваздухопловство.

Уштеда у времену продаје се дакле јеш сувише скупо. То значи, да се ове техничке справа морају брже и јевтиније израђивати и продавати. Успеси, које је авион постигао за време рата, моћи ће у мирно доба да претворе своју вредност у привредне сврхе. Код аутомобила је овај развој сада уочен. Код других потрошачких артикала ће интензиван рад, који у индустрији наоружања и последњи члан персонала примењује на упрошћену израду, после рата смањити трошкове.

Тако техника ради за целокупну културу. Она не изискује да је схватамо у свима појединостама њених основа и средстава за решавање. Али она изискује од свих припадника народа, а нарочито од духовног радника, разумевање за рад инжењера. Борба оних, који су привржени традиционално против стваралаца новог изазива код инжењера исту огорчаност као и код уметника и бојица нас опомињу: «Не презрите мајстора и поштујте њихову вештину!»

Односи између уметности и технике испољавају се затим у раду конструктора, који своје облике можда не уме да срачуна, већ их мора формирати слично уметнику на основу осећаја и који у лепоти своје творевине гледа доказ њене целисходности. Ко то посматра, неће бити тако безуман, да технику као «цивилизацију» супротставља култури.

Баш сада, када Немци стоје у борби против једне технике без духа, која у многоме злоупотребљава мисаони рад идеалиста, да би дошла до новца и утицаја у свету, морамо тој надмоћности супротставити немачку, т.ј. продуктивну технику, јер је она део немачке културе, коју Немци сада бране. И сигурни смо, да ће најзад дух победити масу, дух који свакидашњи живот чини културним, за углед целом свету, дух који продуктивљава и немачку машину.

О КОМЕНТАРУ „ГОРСКОГА ВИЈЕНЦА“ ОД Г. Т. ЂУКИЋА

1941 године Издавачко и прометно А. Д. „Југоисток“ издало је Горски вијенац од П. П. Његоша са предговором и коментаром г. Т. Ђукића. Како је ово први коментар Горскога вијенца којег је дао један Црногорац, то му је читалачка публика с правом поклонила пуно пажње.

Предговор овом издању, као што напред рекосмо, написао је г. Ђукић, по насловом: „Његош Песник“. Овом предговору нема се шта замерити. Он нам управо песнички приказује и оцртава светлу фигуру бесмртног српског генија — Његоша, као што се то од једног књижевника, као што је г. Т. Ђукић, могло и очекивати. Али да се мало позабавимо његовим коментаром Горског вијенца.

У уводу у коментар г. Ђукић је правдао потребу једног ширег коментара Горског вијенца, наводећи: „да је, још поводом преноса Његошевих костију на Ловћен — 1925 — постајала у Црној гори намера да се приреди једно издање Г. В. са коментаром неког Црногорца, намеће се мисао о фактичној потреби једног новог коментара“ итд.

По овим речима г. Ђукића, и то што је он и приредио издање Г. В. и за исти написао коментар, као Црногорац, изгледа да је он желео да оствари ту постојећу намеру, и да је њему пало у део да мисао о фактичној потреби једног новог коментара привеле у дело. Ово нам увелико повећава пажњу поменутом коментару. Али има места и у овом коментару којима се може приговорити, као:

Иако Горски вијенац има 2820 стихова, од којих најмање једна трећина потребује коментар, г. Ђукић је коментар дао једва за око триста десет стихова — израза, на једва 40 страница обичне штампане шеснајестине. Коментар је, дакле, кратак — непотпун. Мислимо, да би један коментар Г. В., о коме се наметала мисао и фактична потреба, требало да обухвати много више стихова и израза, у ком случају би то била књига од више стотина страница.

Што се тиче израде коментара, г. Ђукић је на стр. 14 књиге под „Напомена“ као и у три последња става увода у коментару (стр. 135—136) изнео разлог зашто је коментар штампан на крају књиге — одвојено од текста. Заиста, један потпун коментар Г. В. не би се могао ни замислити непосредно испод текста, ако хоћемо да задовољимо и естетику књиге, али један овако мали коментар као што је г. Ђукићев, боље би пристајао уз текст.

Горски вијенац има доста издања без коментара, па они који га читају само ради текста као песму узеше књигу без коментара. Читање, пак, Г. В. са употребом г. Ђукићевог коментара заморно је и отежано. Поред стихова, израза, нигде ничим није означено да је дотични стих коментарисан, а као што смо напред рекли коментар нам је потребан за велики број стихова. Остаје нам, дакле, да често прекидамо читање и да на крају књиге тражимо: је ли дотични стих коментарисан, па — или наћи или не наћи. По нашем мишљењу ово је ипак један недостатак коментара.

Како се коментар пише за објашњење речи и израза, то за један коментар који се пише одвојено од текста потребно је да се наредом дословно израз, те да се види шта се коментарише, односно које стихове — речи — коментар обухвата. Г. Ђукић у свом коментару ово није чинио већ је често започео неки стих и додао: „и т. д.“ или пак навео један стих и додао „и т. д.“ остављајући читаоцу да сам одмери дужину оног „и т. д.“, односно да коментарише дотично место коментарисано. Напр.:

— Стих 1501: *Буди ли се ти тако проричеш...* и т. д.

— стих 1547: *Док их стаде по кући дерњава...* и т. д.

— стих 2539: *Не мисли се о томе Турцима...* и т. д. — и т. сл.

Како је овде и бројем и текстом назначен само по један стих, а у тексту за дотично место постоји више стихова за које нам је поребан коментар, то речи: „и т. д.“ код овог коментара збуњују читаоца, што коментару даје слабу страну.

Има и појединих речи које се, као и стихови могу тумачити на више начина, или су пак стране. За њих је на крају књиге израђен речник, али кад читамо текст и наиђемо на неку реч која нам је нејасна, поред ње нећемо наћи никаквог знака који ће нам показати да је дотична реч у речнику објашњена. Остаје нам, дакле, да преврћемо и тражимо, као што смо рекли и за стихове.

Поред напред изнетог коментара има доста погрешних тумачења која ће учити многи читаоци, а нарочито Црногорци. Многе од ових грешака г. Ђукић је могао исправити пре штампања, да је за то упитао неког старијег Црногорца, макар и неписменог, но то му је, можда, било из понижења.

Покушаћемо да неке од погрешних тумачења наведемо:

— У стиху 109 реч „плаха“ (нема посла у плаха главара) г. Ђукић је протумачио у речнику на крају књиге: „плах“, нагао, неразвишљен, малодушан“.

Коментар је у уводу у коментар (стр. 135) лепо рекао: „Истина, у Горском вијенцу има места која се могу протумачити

ЊЕГОШ МОЛИТВА БОГУ

Чим је 1853 године Његош умро на Цетињу, одмах су послали курири у Дубровник по једну од три постојеће копије његовог тестаментата. Секретар Владичин Милаковић прочитао је тестамент пред народом. Увод, који је уствари једна религиозна песма, гласио је:

„Хвала ти, Господи, јер си ме на бријегу једнога твога свијета удостојио извести, и зраком једнога твог дивнога сунца напијати. Хвала ти, Господи! јер си ме на земљи на милионима и душом украсио. Колико ме од мога ђетинства твоје непостижимо величество топило у гимне — у гимне божствене радости, удивљеније и величество твоје; толико сам свијетну судбину људску са ужасом разматрао и оплакивао.“

Твоје је слово из НИШТА савторило, твоје је закону све покорно.

Човек је смртан и мора умријети. Ја са надежом ступам твоје Светилишту божественом, којег сам свијетлу сијенку назрео јоште с бријегу, који су моји смртни кораци мјерили.

Ја на твој позив смирено и дем, или под твојим ланом да вјечни сан боравим, или у хорова бесмртне, да те вјечно славим...“

на два и три начина. Али је истина и то: да међу тим тумачењима једно мора бити право“. По нашем мишљењу то и јест прави задатак коментара, да нам даде оно право тумачење, а не да нам наведе сва могућа значења и да остави читаоцу да он узме које хоће. Овакав је случај и са речи „плах“, која у дотичном стиху значи: плашљив — страњљив. Владика се плаши да ће крвници јаки и опаки затријети сјеме у оливи“ и т. д. Ова реч и у стиху 260 значи страњљив, „Истурчи се плахи и лако

ми“. Оваквих места у г. Ђукићевом коментару, а нарочито у речнику на крају коментара има доста.

— Стих 540: „над главом се надодају руке“. Овај стих г. Ђукић доводи у везу са претходним, па га тумачи погрешно. После претходног стиха стоји тачка и овај стих почиње великим словом. Дакле, ово је засебна мисао. У нашем народу постоје сличне изреке: „крати скуте а крпи рукаве“. Значи: Жривци оно што мање вреди, да сачуваш оно што више вреди, или: „боље је руке него глава“, што значи да је боље да ти отсекну руке него главу. Од ове је изреке Његош и израдио стих: „над главом се надодају руке“.

— Стих 605: „Јунаштво је цар зла свакојега“. Објашњење: јунаштво се побеђује свако зло. Овде није погођена права мисао. Његош је помислио на страшну историју човечанства: безбројне ратове, пустошења, убијања и рушења. Рат је у ствари јунаштво, али јунаштво које чини зла над свим злима; то је цар зла али и „пиће најслађе душевно, којим се пијане покољења“.

— Стих 636—638: „Али хула на свештени живот“. Овде г. Ђукић каже: Припадност једној или другој вери владика разуме и подноси, али пљување на народност, то не може да трпи. Мислимо да ово објашњење није правилно. Владика разуме борбу народа разних вера, али да један народ који има своју веру прелази у другу веру и прима другу народност, то не трпи. Хулити на своју веру у којој се човек роди и млеком отхрани, то владичи „прса у тартар претвара“.

Дакле, погрешно је кад се каже да владика разуме и подноси припадност и једној и другој вери. Он сматра да човек треба да остане у оној вери у којој се родио и млеком отхранио. Стога он и мрзи потурце.

— Стих 685—686: „Ко се црним задоји ђаволом, обешта се њему довијека!“ Објашњење коментара: „Ко огрезне у грешне ствари, ко се преда ђаволу, тај и остаје увек.“ Тачније: Ко једном прими мухамеданство остаје таквав довека. Ово је одговор на владичин предлог: „еја би се како обратили и крвави пламен угасили.“ (мисли на потурце).

— Стих 812: „казаћу јој да сам со сија!“ — По коментару: „Да сам беспослично, радио безкорисне и бесмислене ствари.“ Тачније: Казаћу јој очигледну немогућност, па и то треба да верује.

— Стих 1177—1178: „... да је то цијена... ит. д.“. Тумачење г. Ђукића: фишек, који Мићуновић шаље везиру, то је порука: да за сваку главу црногорску, коју би Турци узели, имају као одговор — рат, то јест освету оружјем. Ово тумачење је кроз погрешно. Треба имати у виду шта је претходило стиховима 1178—1178. Код владике је дошло десет каваза који су му довели писмо од везира, у коме везир велича султана и отоманско царство, и чуди се црногорцима и њиховој дрскости што се не покоре, па на крају писма просто прети: „Тешко земљи, куда прође војска“. Вук Мићуновић каже владичи: „Отпиши му како знаш, владико, и чувај му образ ка он теби!“ Владика отпише и чита писмо на глас пред присутним, црногорцима и Турцима, и даје га кавазима, који одлазе невесели. Као допуну владичиног писма, а као одговор на везиру прети, Вук Мићуновић шаље везиру фишек, па каже Рицалу: „и кажи му да је то цијена које драго главе црногорске“. Овде реч цијена значи вредност — коштање, и Мићуновић са тим даје везиру до знања, да се црногорци не плаше његове претње, јер они свој

ЉУБА ИВАНОВИЋ: ЦРТЕЖ

живот не цене много. И најбоља црногорска глава вреди колико тај фишек, толико је црногорци цене кад је у питању част и слобода.

— Стих 1400: „Причај штогод, Драшко, од Млетака“. По г. Ђукићевом коментару: „од Млетака, место о Млечима“. Мислимо да је тачније: из Млетака. И да нас се у Црној гори употребљавају обе речи у сличном случају: из и од. Пр.: „шта има ново из Србије, или од Србије?“

— Стих 2336—40. Оги стихови ушли су у коментар, иако о њима није ништа објашњавано, већ су прсто препричани. Уосталом ту коментар није нужан, сем ако не за реч поколење, што значи нараштај.

— Стих 2382: „Мило ми је за моје оружје“. Тумачење овог стиха од стране г. Ђукића просто изненађује. Познато је да наш народ тумачи снове, а до сада нам није било познато да се снови и проценују вредношћу. У објашњењу коментара г. Ђукићевог за овај стих стоји: „толико ми је драг сан који сам ноћас уснио, колико ми је драго моје оружје“. Мислимо да није тако. Ево тачнијег тумачења: војвода Батрић прича да је у сну видео Обилића, па у исто време тумачи побутњима да му тај сан нешто добро слуги његовом оружју, стога му је мио. И песник је овај стих ставио у заград, што јасно казује да стих служи као тумачење сна. Дакле, снови се не мере и не проценују вредношћу него се тумаче, па је и овде тај случај.

Напред нешто рекосмо и за речник на крају коментара, који служи као допунна коментару. Мислимо да и речи, као и изразе и стихове, треба објаснити у оном смислу које значење имају у дотичном стиху, а не да се набраја каква све значења дотична реч може да има, па да читалац одређује које значење хоће. Напр.:

— „Запушити, зацепити, задимити, запрашити“. Мислимо да овде није наведено баш оно значење које реч има у дотичном стиху, „укрешите који да пушите“ — стих 954, што овде реч „пушите“ значи запалимо цига-

рету, чибук; јер у Црној гори се и данас каже: да запалимо, а не да запушимо.

— „Кључ“. Ову реч је г. Ђукић објаснио у коментару уз стих 1558, иако је у Г. В. налазимо много пре овог стиха. — Стих 240 „кључења“. Зато је ову реч г. Ђукић објаснио у речнику на крају коментара под 1) и под 2). Објашњење под 1) изгледа да се односи и на стих 1558, иако је тај стих објаснио и у коментару. Истина, пада у очи да ова два објашњења нису потпуно једнака. Тако, у речнику стоји: „1) у Ц. Г. подебље ракласто дрво... и т. д.“, а у коментару уз стих 1558: „дуге сохе...“ и т. д. Уствари, то су укрштени дрвени притискачи — до метар дужине — којима се притискују сламици кровови сеоских кућа и стаја за стоку. Пошто се два при врху укрсте стављају се одозго објавујући слеме крова, што чува да ветар не развали кров. Објашњење под 2) односило би се на стих 240. Али, мислимо, да би објашњење овог стиха било тачније овако: кад во да или која друга течност на ватри кувача — ври, у народу се каже да кључа. Оне кључевоке које вода кад ври избацује изнад површине коју мирно заузима у суду назива кључеви. Песник је замислио „великог војводу“ како лежи, а из његових рана кључа „благододна крв“.

— „Причина, узрок; привијдан“. Тачније: привиђење (причинило ми се, привиђело ми се).

— „Утркмити, помирити“. Тачније: умирити или прекинути разговор. „Утркмисмо Вука с капетаном“ значи: умирисмо их да прекину свађу, а не и да су их помирили. И данас ће те чути у Црној гори да се каже, некоме ко се свађа и много прича: утркми! што значи: престати!

И поред тога што смо напред извели нека своја запажања која, рекло би се, не иду у прилог г. Ђукићевом коментару, а можда сличних запажања и примедба има још, ипак г. Ђукић је неколико појмова и израза у стиховима Горског вијенца добро објаснио, што до сада други нису успели, те ове примедбе нису зато да умање његову вредност; него наша најискренија жеља да их г. Ђукић има у виду приликом израде једног потпуног коментара Г. В. који ми од њега очекујемо.

Неколико речи о песмама Алексија Везилића

Везилића

А у срцу носити лукаву намеру,
Пријатељство лицемерима налаже
Претворном усрдношћу к ближњем се показати
Дело своје од речи држати предалеко,
Што се језиком говори то се не мисли радити.
Лицемеран ближње љуби, али не чиста срца."

Док год се човечанство не ослободи ових својстава, трпиће и долазиће до узајамног уништења, јер се неће поштовати друга личност изван самог себе. Песник поставља питање: шта је то што нам ремети мир у животу, што доноси зло и ствара пороке? Не чекајући ни од кога одговор, нашао га је у стиховима о Чистој савести:

Ништа не може бити миру славе,
Него незлобна и чиста савест.
Она је за све благи утешитељ,
Добри чувар.

У тамници роб мирно почива
Ако му је савест чиста,
У опасности остаје неповређен,
Свагда заштитен.

У тешком болу, у неугодној оскудици,
Велика је утеха чиста савест."

Пред крај ове симпатичне старе књижице, писац је ипак остао доследан дотадашњим идејама свога времена, можда са разлога, што већ подлеже дискусији ширег обима, вратио се религији, напуштајући свој слободарски став, идеју новотарства. Док се све не изједначи и све не изгради на исти манир, где ће правда за једног бити иста као и за другог, када ће човек бити једнак човеку ма где овај живео и ма каквим се послом бавио, Везилић нас упућује на Бога. Па тада, када се достигне тај највиши ниво људске изградње, остаће као уточиште ожалошћеној души Он, Божанство човечанства, природе и света:

"За сваког се стара премилости-ви Творац,
На кајање нагони као Отац милостив,
Да се боље смириш, за то те и кажњава.

Да за грехе мало трпиш послао је напаст,
Јер иначе нећеш доћи до раја,
Једини пут до вечног покоја је истина.

Зато не тужи, јер су многи грешници
Ипак постали Божји угодници,
Јер су се покајали за учињене грехе,
Обратили се к Богу од стазе неправде.

У данашњим тешким данима које преживљава цео српски народ, ови гласови прошлости нису на одмет. Везилић је имао широк поглед на свет. Прво треба васпитати и изградити себе, па тек онда друге. Све има своје ступење по којима се иде, за све треба постепености. Еволуција је усађена у људску природу и из ње се не може избрисати.

"Какве користи има душа кад заповеда многима?
Народу пружити науку, а сам зло чинити?"

Вечна истина остаје, она се не мења, па макар прошли векови и векови, макар се културе смениле, макар и сам свет, она долази из нас, из срца, из љубави према ближњима.

В. М. А.

БРАК НА ФИЛМУ

Романса у молу. У гл. улогама Мариана Хопе, Фердинанд Мариан, Сигфрид Бројер и Паул Далке. Режијер Хелмут Којтнер. Биоскоп „Јадран“.

Проблем брака решавали су већ безброј пута разни аутори, па ипак се не може рећи да се ушло у суштину ове природом одређене људске заједнице. Брак су разни књижевни, позоришни и филмски стручњаци третирали као поље научних испитивања. Јер на браку почива друштво, тј. држава. Зато савремени истраживач брачних проблема, несугласица и размирица које се јављају међу супружницима не сме да изгуби из вида улогу солидног брака у данашњем државном уређењу.

Режијер Којтнер није ишао тако далеко. Он се задовољио тиме да прикаже један сасвим просечан, свакидашњи малограђански брак, који је у својој суштини осуђен на пропаст. Између Мадлене и њеног мужа нема неке љубави. Он је задовољан што је ожењен, што има свој дом, а она му је захвална што се брине о њој. Ни он, ни она не осећају ништа дубље једно према другоме. Он има своју канцеларију, своје друштво малих чиновника, какав је и сам, са којима често одлази да се карта.

Ту он налази свој свет. Тиме је он задовољан. То је у ствари добар муж.

Мадлена је исто тако добра жена. Она има свој свет. Тај свет живи у њеној машти, романтичној и сензибилној. При су срећу са првим мушкарцем који јој се страсно удвара, који је прогони, поклонима и изјавама љубави, она клоне, заљубљује се и са браком је свршено. Нема ту више помоћи.

Избачена из колосека мирног дотадашњег живота, она се бори између мужа и љубавника, музичара коме служи као инспирација за једну романсу у молу. Уплетена у вртлог ствари дотле непознатих, она се тешко сналази. Она ни сама не зна шта хоће. У тешкој дилеми између мужа и љубавника, односно једног трећег, мужевљевог директора који је уцењује, она страда. Своју авантуру плаћа својим животом, и ако такорећи у ствари није ни живела. Уцењивач такође гине, у двојој са музичарем, а муж се предаје својој очајности, картама и пићу.

То је мала историја. Готово свакидашња. Од Којтнера смо имали права да тражимо више. Ми овде не видимо кривца за разарање једног брака, који и такав какав је био имао је услова и треба да опстане. Најзад Којтнер је решио проблем смрћу главних личности, то је најпростије и најлакше решење. Али оно може да измами сузе у очима гледалаца. То је шаблон који будући филм, уопште будућа књижевност мора избегавати.

У сваком случају, ово је ипак филм који вреди видети.

Мариана Хопе својом спољашношћу и изразом очију обећава да ће се развити у првокласну, и то изразито филмску глумицу.

Фердинанд Мариан играо је љубавника музичара уобичајеном лакоћом.

Сигфрид Бројер приказао је директора и уцењивача прилично сугестивно.

Паул Далке у улози мужа, малог чиновника кога вечито сврбе палчеви и који жуди за кафаном и картама, веома нам се свидео.

О сватовци

Сватовски обичаји код Срба, без обзира у којим крајевима живе, спадају свакако у ред наших најлепших обичаја. Истовремено, они су и наши највеселији обичаји проткани, као и сви, дубоком симболичношћу у којој се редовно крије велика лепота наше народне душе, као отсјај њеног богатог и разноврсног преживљавања.

У шаренолике сватовске обичаје, без којих се прави српски сватови не могу ни замислити, спада и „сватовац“ — песма коју сакупљени сватови певају у тренутку када девојку изводе из куће њених родитеља. И како је то у исти мах догађај и весело и тужан за девојку и девојчине родитеље — весело, јер се удаје, тужан, јер напушта своје родитеље и родитељски дом — то и народна композиција „сватовца“ садржи оба елемента: у првом делу онај тужни, у другом онај радосни, помало обешечачки.

Нема сумње да је „сватовац“ као сватовска песма веома старог порекла. Само се може поставити питање када је и како је поникао баш овај, данашњи „сватовац“ на који смо ми навикли, и који се пева при данашњим сватовима, а који почиње оним познатим речима „Одби се бисер грана од јоргована“...

Као што је познато, аутор сватовца „Одби се бисер грана од јоргована“ је познати наш песник наше националне музике.

(Наставак на 10-ој страни)

ЊИХ НЕМА АЛИ ЊИХОВА ДЕЛА ГОВОРЕ

КОРНЕЛИЈЕ СТАНКОВИЋ

Први српски композитор, оснивач наше музичке културе и нашег музичког национализма, Корнелије Станковић, први је почео скупљати и бележити у Србији народне мелодије и српско православно црквено појање. Већина његових музичких дела у ствари су хармонизације тих мелодија. На тај начин Корнелије Станковић је обележио прави пут којим треба да иде и даље наше музичко стваралаштво. У томе и јесте његова величина. Он је добро почео. Други су то прихватили, продубили и усавршили.

СТЕВАН МОКРАЊАЦ

Велики следбеник Корнелије Станковића, Стеван Мокрањац, први је прихватио у потпуности Станковићеву идеологију у музичком стварању. Он је још ви-

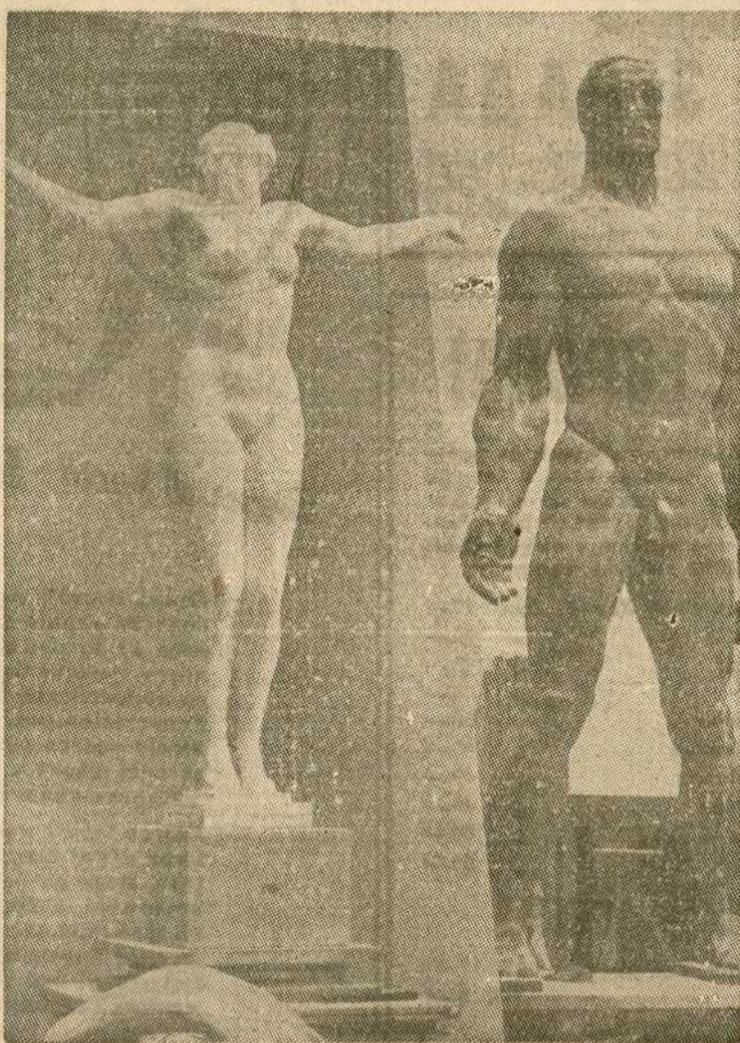
ше продубио и употпунио ту идеологију. Његове забележене и обрађене српске народне и црквене мелодије откриле су неочекивано сакривено наше духовно и културно благо. Мокрањчеве „Руковети“ и појединачна црквена музичка дела иду у наше најбоље уметничке националне творевине: „Десета руковет“, „Ње Свјат“ и „Козар“, остаће за увек у нашој средини као најбољи примери таквог музичког стваралаштва. Дела Мокрањчева ни до данас није окрњило зуб времена.

ЈОСИФ МАРИНКОВИЋ

Романтичар и велики националист Јосиф Маринковић, исто као и Стеван Мокрањац дао је своју пуну меру у музичком стварању. И он је сакупио народне мелодије и са успехом обрађивао их као Мокрањац у облику хорске свите, али његов национални и романтичарски темперамент нарочито се испољио у његовим херојским и родољубивим композицијама, које ни до данас у своје жанру код нас нису превазиђене. Маринковић је први у нашој средини дао своја оригинална музичка дела, која по својој садржини, облику и техничкој обради ни у чему не заостају од многих познатих дела европских композитора тога доба. Ова Маринковићева дела за наше оригинално музичко стварање претстављају први солидан и прави основ.

ВЛАДИМИР Р. БОРЂЕВИЋ

Композитор и музички педагог, Владимир Борђевић, први је у нашој средини успео да сакупи и прибележи већи број српских народних мелодија, да их систематски среди са потпуним текстовима и да их отштампа у две књиге средње величине. Прва књига садржи 428 српских народних мелодија из Јужне Србије, а друга 597 српских народних мелодија из Северне Србије. Ове две књиге наших народних мелодија највише су допринеле остваривању нашег данашњег националног музичког правца, који спроводе у својим делима многи наши живи композитори. За ових протеклих 10—15 година ове су две књиге са својим мелодијама биле главни потстрекач и основ за остварење многих и многих националних музичких дела. Само рад на сакупљању овог музичког блага и његово изношење у јавност, чине Владимиром Борђевићем великим човеком наше националне музике.

ИЗ АТЕЉЕА ВАЈАРА ЈОЗЕФ ТОРАКА

Пред несрећна и тешка времена социјалних померања из 1789 и 1790 године, када се постављало питање солидног и трезвеног живота интензивније него игда, јавио се у српском народу једном књижицом, песник Алексије Везилић, у намери да укаже нашем народу пут према олаквом животу. С тога није на одмет у нашем данима, бацити макар и летимичан поглед на овај рад и приказати га у најкраћим потезима.

Везилић је у време објављивања својих поетичних састава, јер је књига састављена из двадесет дидактично-етичких стихованих чланака, већ уживао леп друштвени реноме. Сматран је за најкултурнијег човека свога времена нашег народа, па је радо гледан и на дому као и на страни.

Књига је имала велику проћу, одличан успех, па се може учинити претпоставка, у вези са радом Доситеја Обрадовића, који се већ почео јављати, да је и у њеним утицај своје врсте. Она у суштини значи етичку преоријентацију народног духа, приближавање народа самом себи, а удаљавање од страних идеја и обичаја.

Треба још нагласити, да би се подвукла њена пуна вредност, да је то било једно од првих дела писано чистим српским језиком, наравно старинским правописом, па је зато и продрло у најшире народне слојеве.

Пун наслов дела је: *Краткоје написаније о спокојној жизни. С дозволењем правителствујушчих, напечатно при Јосифу Благородном од Курибек Восточном Илиричкомом Дворском Типографу, В Царствујушцем Граду Виену 1788.* Уз ово дело дат је још и додатак, који делу даје још већу вредност, јер нас упознаје са водећим лицима оног времена у нашем народу, који делу даје још већу вредност, јер нас упознаје са водећим лицима оног времена у нашем народу, који носи назив: *Прибављеније садржит в себје описаније ревностних и знатних Мужа од рода Србскога.* Тако је књижица, са овим додатком добила обим од скоро две стотине страница и постала нека врста културно-етичке хронике нашег народа из оног времена.

Идеје које су руководиле Везилића при изради овог дела биле су, несумњиво, од општег интереса. И тада се борило за право, опстанак, правду и веру. Човек је стављен на прво место у проблему који се назвао „живот“, па се и борило за право човека. По писцу требало је да буде чисте савести, без лицемерија, без порока, без гордости, без зависти, гњева, изван заблуда, али са врлинама истине, љубави и снаге, поднети живот онакав какав се указује:

„Спокојни људски живот се састоји у томе
Да се из срца истребе неизмерне жеље
И да се свако сматра утешеним у своје стању.“

Да би се дошло до овога, мора се обратити нарочита пажња на васпитање будућих поколења, али и на стишавање личних страсти и потреба из дотадашње навике живљења. На првом месту треба сузбити порок:

„Природно је да порочи воле сличне,
Само горди не могу горде трпети.
У колико горди себе више уздигну,
Увек се више у толико подићи желе,
И никад својим стањем нису задовољни
Већ су испуњени пакосним жељама.“

Овај траг изједначавања свих чланова људске заједнице, који је после сто и педесет година дошло до нас, има отисак сасвим модерних идеја за које се и данас бори човечанство. Да би се постигло пуно право у човечанској правди за све, треба се отрести лицемерија:

„Својство лицемерја је покази-

Омладински ступци Дужности и одговорности интелигенције према народу

Наградни рад

Више него икада нашем народу је данас потребно вођство право и несебично, искрено и одано, вођство са јединим и стварним циљем: помоћи своје народу, по казати му пут истине и оспособити га за живот. Елемент нашег народа, који је најпознатији да врши ову свету дужност вође, јесте српска интелигенција. Улога и рад, дужности и одговорности интелигенције у животу једног народа пресудни су за његову судбину; она га или упропасти или изведе на прави пут.

Наш случај је онај први. Ми смо претрпели пад своје државе и народа, али сада прети опасност да изгубимо и душу. Данас се наш народ налази у врло тешком положају, на прекретници, када треба да изабере један одређени пут, пут спасења и благостања, пут који одговара народним духовним и физичким способностима. Дужност одређивања правог народног пута као и одговорност пред Богом, Српством и собом за свој рад, неминовно припада нашој интелигенцији.

Дужности и одговорности интелигенције према нашем народу морају почивати на њеном раду међу народом. Тај рад интелигенције, пак, мора бити заснован на темељима српских традиција истине, правде и поштења. У овом светом и тешком раду наша интелигенција се мора придржавати нарочито принципа истине, којим је условљен сваки успех.

Звезда водиља у сваком нашем послу мора нам бити истина, јер из ње проистичу и правда и поштење.

Увек морамо једно имати на уму, а то је, да је квалитет мишљења много важнији од броја људи који то мишљење заступају. Зато што већина ретко иде за истином, за прихватање и ношење истине није довољно имати само разума да се истина схвати, већ је за то у већој мери потребно више духовних квалификација — храброст да се у истину и верује.

Тако има врло много људи који би по својој памети схватили истину, али их има врло мало тако храбрих да прихвате мишљење које већина не дели. У томе лежи трагедија многих појединаца и друштава. Да би испунила правилно своје дужности према народу, да би постигла стваран и трајан резултат, наша интелигенција се мора држати истине.

Али није истина једини фактор који условљава добре резултате рада интелигенције у народу; постоји читав низ чињеница, које морамо задовољити, јер „природа у којој живимо тако је саздана да промена у смислу природних закона наступа аутоматски чим се испуне тачно одређени услови“. — Ствар је у квалитету способности оних од којих се траже дужности и одговорности према народу.

Сама наша интелигенција мора проћи кроз чистиште, сампрогора и самопожртвовања. Ради правилног вршења својих дужности она најпре треба загледати у своју душу; пре него што пође да вали траг из ока народног, она мора увидети и извадити брвно из свога. Свакоме је познато да дављеник дављеника не може избавити.

Исти је случај и са нашом интелигенцијом. Она мора најпре себе преобразити и васпитати; она сама мора бити на достојној моралној висини, јер само таља она може давати позитивне резултате. А шта то значи? — Пре свега она мора бити чисто српска народна интелигенција, прожета нашим старим осведочењем, позитивним традицијама кроз векове српског народног живота; јер онако лоши резултати наших претходника дошли су због пренебрегавања основних начела нашег народног живота којих се морало држати. У својој раду интелигенција мора да обухвати цео наш народ, од пастира, земљорадника, рибара и радника, па до највиших слојева.

Алексић М. Гордана

уч. Шс Трг. акад.

Милентијева ул. бр. 18 Ниш

О сватовцу

(Наставак са 9-те стране)

Слик поп Васа Живковић (1819—1891) када је припадао оном прелазном правцу наше књижевности од рационализма ка романтизму, и који је такође и аутор толико познатих и популарних песама као што су „Радо иде Србин у војнике“, „Оро кликће са висине“ и љубавне песме „Подноћ је тако тија“... Међутим, као што је то био врло чест случај са нашим песницима поменутог периода, тако и симпатични поп Васа Живковић, чија љубавна лирика носи све особине личне, субјективне поезије, није дозвољавао да се за његовог живота говори о његовој љубавној лирици.

Он је био прота панчевачки, и свака љубавна песма његова, ишчепркана од младих савременика, из оног прекрасног и широм Српства чувеног живота карловачких богослова, могла је да штети свештеном угледу старог панчевачког проте, који је по мало био чак и песимиста...

Као и толике друге песме, вероватно да је и ова доживела своју огромну популарност благодарје младим карловачким богословима који су, после свршене Богословије, одлазили на парохије широм Српства. И с обзиром на њен мотив и њену, тако да кажемо, садржину она је потиснула дефинитивно онај првобитни „сватовац“, чија нам ни арија ни текст нису познати, и данас се пева као најомиљенија сватовска песма.

На крају треба да напоменемо да до данас није пронађен композитор „сватовца“ поп Васа Живковића. Извесне претпоставке које се чине у корист неколицине наших мање познатих композитора, не могу се узети као тачне.

ПЛАЧ СРБИЈЕ

Прва српска књига на народном језику

Обично се сматра да је код нас писање на простом народном језику отпочело са Вуком Караџићем.

То је нетачно. Народним језиком писало се код нас још друге половине XVIII века.

Први наш писац, који после прекинуте србуљске традиције почиње писати народним језиком био је Захарија Стефановић-Орфелин (1726—1785).

Као што је познато он је 1761 издао у Млецима свој спев **Плач Србији**; издао га је и на црквеном и на народном језику.

Према томе сматра се да је књига **Плач Србији** прва српска књига штампана народним језиком.

Каква је разлика била између тадашњег црквеног и тадашњег народног језика, најбоље показује ова Орфелинова строфа:

СЛАВНО-СЕРБСКО ИЗДАЊЕ

Оружија своја
Ишчушче покоја
Но, не обретајут
Завист, Мерзост, Злоба
Меж ими до гроба
Вожда не имушча.

СРПСКО ИЗДАЊЕ

Шарке пушке и бритке сабље
положили
Пред ногами врагов си имати
мислили
Каквог тиме покоја илити слободе
Но немајућ свог вожда ништа не
находе.

Као што се види, наши стари писци били су учени али и народни људи; писали су научним, али и народним језиком, па су на тај начин водили рачуна о општим просветним потребама.

Књигу **Плач Србији** Орфелин је потписао са С. С. С., што у ствари значи **Собствени Син Србији**, како су то стручњаци дешифровани.

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 8.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

СВЕДОЧАНСТВО свршених IV разреда у 1943 год. добивено из гимназије у Врњачкој Бањи изгубила сам. Оглашујем исто за неважеће. Ангелина М. Грујић. 179 1—3

ДУВАНСКУ КЊИЖИЦУ бр. 5560 добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Светозар Савковић. 180 1—3

КУЋНУ ЛИСТУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Христина Станковић. 181 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Олга Ђорђевић. 182 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 558 од 30 новембра 1942 добивену из општине Забојничке, срез Гружански, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Витомир Видојевић, село Дубрава. 183 1—3

Чизме

квалитета продају се повољно. Упитати Кн. Михаила 47 код настојника. 1—1

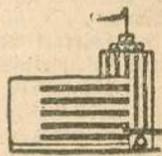
ВЕЛЕТРГОВИНА ВИНОМ и РАНИЈОМ

„ХАЈДУК ВЕЉКОВА КУЛА“

Јездимира С. Шарића

производња ликера, коњака и рума

БЕОГРАД, Нр. Марије 89 Тел. 22-912

КУПОВИНА ЗГРАДА

Купују се зграде од најмање 10 станова уз опцију. Писмено или усмене понуде прима Штедно грађевинска Задруга „СВОЈ ДОМ“, Мишарска 9. Тел. 23-249. 185 3—3

АМЕРИКА — ЕВРОПА!

Желите ли да упознате Америку и прилике у њој; да добијете јасну слику борбе коју данас Америка води у Европи; да дознате разлоге и узроке који су довели до данашњег мешања Америке на Европском континенту; хоћете ли да видите право лице и налиције доларских магната у овом ратном метежу, — **ПОРУЧИТЕ НЕОДЛОЖНО** следеће књиге:

1. Америка у борби континента Свен Хедин Дин. 70.—
2. Земља без срца А. Е. Јохан „ 80.—
3. Западна хемисфера Колин Рос „ 100.—
4. Америка без стида Ф. Еларт „ 80.—
5. Тражи се непријатељ Г. Вирзинг „ 50.—
6. Иза кулиса беле куће Џ. Берглинд „ 40.—
7. Ко управља Америком Е. Рајмерс „ 40.—
8. Јевреји као лордови Ернст Клан „ 40.—
9. Револуција светске владавине П. Рибс „ 80.—
10. Њујоршки полип Хајнц Халтер „ 80.—

ПРОСВЕТНА ЗАЈЕДНИЦА — БЕОГРАД

Косовска ул. бр. 39/III. Тел. 25-681.

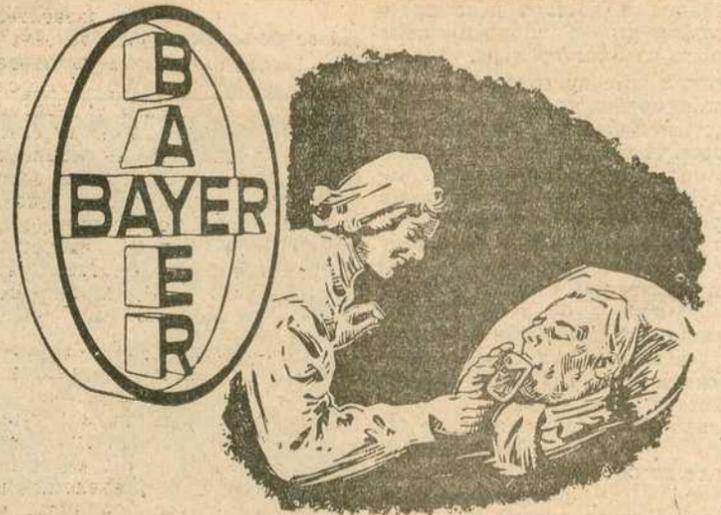
186 1—1

„РАДЕ НЕИМАР“

Продаје куће — палате — виле — плацеве — фабрике — индустријске плацеве — магацине.

Високи очувани реноме наше фирме већ је познат.

„РАДЕ НЕИМАР“ Кр. Милана 20. Телефон 27-796.

Вачер-ов крст ПРОТИВ БОЛЕСТИ

Откад постоје људи у њиховој историји болести играју злосрећну улогу. Епидемије су затрле целе народе, маларија и друге тропске болести опустиле су многе непрегледне покрајине и учиниле их ненастањенима. Утолико већу вредност имају успеси немачке науке, који налазе свој израз у целом свету познатим **„Вачер“**-овим лековима.

Ако су заразе и епидемије великих сразмера данас постале скоро непознате појаве, неке се болести уопште више не појављују, а друге које су пре неминовно доводиле до смртог исхода или дугог трајног боловања, сада се лече са сигурношћу, све то није мала заслуга немачких лекова са **„Вачер“**-овим крстом.